

Institutul „Ovidiu Șincai”

București, str. Atena nr. 11, sector 1
Tel. 230. 24.34, 230.24.74, fax: 231.55.23, site: www.fisd.ro,
email: isd@rdsmail.ro

Raport de analiză politică

Referendumul din 19 mai 2007, radiografia unei confruntari politice

București
1 iunie 2007

Cuprins

I. Introducere

II. Radiografia unei duble confruntări

- a) Confruntarea ideologică: democrație *versus* populism
- b) Confruntarea economică: oligarhi *versus* oligarhi

III. Cine avea interesul demiterii, respectiv al menținerii în funcție a lui Traian Băsescu?

- a) Partidul Social Democrat
- b) Partidul Național Liberal
- c) Partidul România Mare
- d) Partidul Conservator
- e) Uniunea Democrată a Maghiarilor din România
- f) Partidul Democrat
- g) Partidul Liberal Democrat
- h) Factorii externi
- i) Intelectualitatea
- j) Alte tipuri de actori – serviciile de informații

IV. Desfășurarea campaniei pentru referendum

- a) Traian Băsescu și sprijinitorii săi politici
- b) Coaliția anti-prezidențială
- c) Societatea civilă: agenții electorali sub acoperire
- d) Mass-media
- e) Factorii externi

V. Rezultatul referendumului – explicațiile opțiunii populare

- a) Statistica referendumului
- b) Explicații structurale
- c) Explicații prin factori conjuncturali

VI. Urmările și semnificația referendumului

- a) Semnificațiile rezultatelor referendumului
- b) Ostatici și jucători

VII. Recomandări

Anexe:

- Acord pentru respectarea Constituției
- Cronologia evenimentelor suspendării/demiterii președintelui Traian Băsescu
- Rezultate comparative 12 decembrie 2004 - 19 mai 2007

I. Introducere

Recent încheiata campanie a referendumului pentru demiterea lui Traian Băsescu merită o atenție specială atât din perspectiva relevării strategiilor și metodelor de convingere folosite pentru câștigarea voturilor, cât și pentru a înțelege motivele și cumulum de fapte care au stat la baza declanșării acestei acțiuni. În prezentul raport ne propunem să analizăm modul în care s-a desfășurat unul dintre cele mai intense conflicte politice din România după 1989. Considerăm că înțelegerea deplină a semnificațiilor campaniei pentru referendum și a rezultatelor sale este esențială pentru felul în care se prefigurează desfășurarea următoarelor alegeri, fie că este vorba despre cele pentru Parlamentul European, locale, pentru Parlamentul României sau prezidențiale. Din punctul nostru de vedere, strategiile de campanie electorală nu sunt doar o simplă chestiune de marketing politic, ele au o influență semnificativă chiar asupra fundamentelor democrației. De aceea, întrebarea esențială, care se conturează și mai pregnant după această nouă experiență prin care a trecut societatea românească, este aceea dacă totul poate fi permis într-o campanie electorală? Cucerirea puterii cu orice preț și prin orice mijloace și metode nu afectează chiar valorile democratice? Are nevoie competiția electorală de un „arbitru”, și cum ar trebui să supravegheze acesta confruntarea politică astfel încât valorile democrației să nu fie puse în pericol? Care sunt adevăratele semnificații politice ale referendumului din 19 mai a.c.? Toate aceste întrebări ar trebui să frământete societatea românească actuală, pentru că fără principii, legi, reguli și norme nu vom reuși să progresăm, nu vom reuși să ne integrăm și să ne construim viitorul în familia europeană, dar, mai ales, nu vom reuși să instaurăm un climat de normalitate atât de necesar într-o Românie supusă de 17 ani schimbărilor, tranziției și înnoirilor. Aceste întrebări au fost și cele care ne-au motivat în realizarea prezentului raport de analiză.

Criterii de analiză ale acțiunii politice

Orice acțiune politică importantă, cu atât mai mult una de anvergură a celei pentru demiterea președintelui României poate și trebuie să fie inițiată abia după ce răspunde unor patru criterii fundamentale: ea trebuie să fie **justă, fezabilă, durabilă și prudentă**.

Justețea demersului este cea care dă motivație și convinge electoratul. Apărarea valorilor democrației este un obiectiv care oferă legitimitate oricărei acțiuni politice, desfășurate cu mijloace constituționale. O bătălie pentru o asemenea miză trebuie dusă chiar și atunci când șansele unui succes nu par a fi cele mai mari. Pentru că atunci când actorii politici renunță la apărarea pluralismului autentic doar pentru că un om politic a reușit să obțină, cu mijloace populiste, o cotă mare de încredere publică, aceștia abdică de la misiunea lor fundamentală într-un sistem democratic. Puterea executivă poate fi negociată de partide, dar acestea nu pot tranzacționa valorile fundamentale ale democrației.

Fezabilitatea este dată de raportul între decizie și posibilitățile (instrumentele, resursele, contextul) aducerii ei la îndeplinire. Fezabilitatea este indicatorul fără de care nu poate fi demarată nicio acțiune, pentru că oricât de justă ar fi ea, dacă nu poate fi pusă în aplicare, atunci, este evident, demersul nu trebuie inițiat. De aceea, este necesar să existe un raport corect între decizia politică și capacitatea de a o transpune în operă. Fezabilitatea unui proiect, unui obiectiv nu exprimă o garanție, ci perspectiva în care,

cântărindu-se bine șansele, se transpune în practică ideea. Putem renunța la un obiectiv dacă el este imposibil de realizat sau dacă el va duce la compromiterea totală a valorilor pe care le apărăm.

Ațiunea politică, pentru a fi eficientă, trebuie să confere siguranța că ea va fi **durabilă**. Dacă se consumă prea multe resurse pentru obținerea unei decizii, dar ea nu poate fi menținută, sau costurile durabilității sale devin împovărătoare, atunci acea acțiune trebuie amânată până când se va crea contextul favorabil pentru obținerea unui rezultat durabil. Dacă o acțiune are șanse de reușită doar pe un interval scurt de timp, ea devine nefolositoare, oricât de justă ar fi ideea de la care a plecat și oricât de fezabilă ar părea inițiativa.

În sfârșit, actorii politici responsabili cu luarea deciziilor trebuie să manifeste **prudență**, judecând contextul politic intern și internațional, precum și raportul de forțe favorabile sau contrare respectivei acțiuni. Prudența se stabilește ca raport între justetea deciziei și durabilitatea ei, pe de o parte, și între justete și fezabilitate pe de alta, ambele puse în lumina costurilor eșecului. O decizie fără sorți de a fructifica sau a dura și care face ca valorile înseși să fie compromise de înfrângere, este o decizie imprudentă. De asemenea, imprudența se definește ca o atitudine care, deși are scopuri pozitive și identifică pericolul ca acele scopuri să nu fie atinse, minimalizează importanța acelor pericole, considerând că riscul producerii lor este fie iluzoriu, fie evitabil.

Prin aceste criterii dorim să atragem atenția asupra faptului că o decizie politică poate fi justă, dar dacă nu se calculează șansele sale de reușită și durabilitatea sa, efectul poate fi contrar celui așteptat. În lumina acestor criterii considerăm că trebuie analizată acțiunea de suspendare/demitere prin referendum a președintelui României.

II. Radiografia unei duble confruntări

Votul pentru suspendarea lui Traian Băsescu, urmat de referendumul pentru demitere, nu a apărut din neant, ci el se înscrie într-o logică a confruntării politice inaugurate la începutul anului 2005, care a ajuns la nivele paroxistice după aderarea României la Uniunea Europeană (pentru cronologia acțiunii de suspendare/demitere vezi Anexa 2).

II. a) Confruntarea ideologică: democrație *versus* populism

În mod aparent neașteptat, aderarea la Uniunea Europeană nu a însemnat „un sfârșit al istoriei” conflictelor politice dintre democrație și autoritar-populism, ci chiar o resurrecție a acestora. La o analiză concisă putem detecta trei orientări negative care domină viața politică din România:

- Prima, și cea mai vizibilă este cea a **centralismului populist**, reprezentat de Traian Băsescu și grupul său de putere (PD+PLD). Bazată pe înclinațiile naturale ale lui Traian Băsescu de a conduce societatea într-o manieră autoritară, tendința este sprijinită de diferite persoane sau grupuri de putere din instituțiile de forță ale României (Ministerul Public, serviciile de informații). Proiectul centralist-populist vizează concentrarea funcțiilor esențiale de conducere ale statului român în jurul instituției prezidențiale, diminuând cât mai mult posibil rolul Parlamentului și a Guvernului, dar și al presei libere și al societății civile autentice. Mărirea nedemocratică a competențelor procurorilor, precum și formula asumată de Președinție în privința legilor securității sunt expresii ale proiectului creării unui stat polițienesc. Populismul este o metodă pentru asigurarea susținerii publice a acestui proiect, astfel încât să fie păstrate aparențele democratice, care sunt vitale în condițiile apartenenței la Uniunea Europeană. Obiectivul central al proiectului centralist-populist îl reprezintă controlul discreționar asupra resurselor publice, fie că se referă la banii publici, fie la crearea cadrului legal pentru controlul autoritar al averii publice în interesul unei clici (controlul privatizărilor și al licitațiilor, de exemplu);
- A doua tendință, mult mai greu de surprins pentru că este mai difuză și de asemenea ascunsă de retorica „descentralizării”, este cea a (neo)„**feudalismului**” **oligarhic**. Pe ruinele statului comunist s-au creat rețele de oligarhii cu puternice tendințe autarhice, care își doresc să controleze în folosul lor exclusiv, prin metode netransparente, resursele publice. Practic, oligarhia își dorește „parcelarea” statului român pe diferite arii pe care să le administreze în mod direct sau informal. „Feudalismul” oligarhic are atât o dimensiune geografică, în sensul controlului asupra unor părți din teritoriul României, cât și una propriu-zis economică, de ocupare a unor poziții proeminente în diferite arii de activitate (energie, agricultură, mass-media ș.a.). Aceste rețele sunt transpartizane, dar se orientează, cu predilecție, spre partidele aflate la putere. Ca atare, oligarhia este non-doctrinară, singura „ideologie” împărtășită în mod real fiind cea a acaparării și controlului discreționar a cât mai multor resurse. În condițiile slăbiciunii conducerilor centrale ale formațiunilor politice, precum și ale infestării

instituțiilor statului cu oameni controlați (șantajabili), aceste rețele oligarhice tind să-și impună agenda la nivel național;

- În sfârșit, al treilea pericol pentru ordinea democratică din România îl reprezintă **național-populismul**. Extremismul PRM pare a se a fi plafonat, ca urmare a uzurii acțiunii politice, stabilizându-se oricum la un periculos procent de 10-12%. **Gigi Becali a devenit, însă, o realitate politică de prim plan, identificabilă printr-o formă radicală de populism**. Transformarea lui Gigi Becali într-un actor politic a fost generată de: i) calitățile comunicaționale ale acestuia, combinate cu o abilitate politică de gesturi de caritate; ii) supra-expunerea mediatică oferită de rezultatele echipei de fotbal *Steaua*, precum și de acorduri netransparente de promovare a imaginii realizate cu unele instituții de presă (*Media Pro* de exemplu, după cum explica liderul PNG la o emisiune de la *Oglinda TV*) sau de alte forme de facilitare a accesului în presă; iii) dezamăgirea populației față de clasa politică, urmare a „efectului Traian Băsescu”, în fapt președintele fiind coresponsabil în a facilita această ascensiune prin legitimarea oferită latifundiarului de Pipera; iv) performanțele scăzute ale opoziției pro-sistem, care nu a reușit încă, din diverse motive, să polarizeze electoratul nemulțumit.

Acestor trei orientări li se opun, însă, spiritele democratice care rezistă și încearcă să se consolideze în majoritatea partidelor politice, organizațiilor societății civile, mass-media. Deși curentul democratic este cel mai slab organizat, el are avantajul sprijinului instituțiilor democratice europene, precum și al influenței indirecte dar, în ultimă instanță, eficient exercitate de ordinea europeană în care mentalitățile și comportamentele nedemocratice românești sunt presate a se integra.

II. b) Confruntarea economică: oligarhi versus oligarhi

Pe fundalul luptei ideologice dintre democrație și autoritar-populism s-a desfășurat confruntarea economică dintre diferitele rețele de oligarhi. Este vorba despre „oligarhii europeni” - cei ale căror priorități sunt legate de progresul integrării UE - precum și de „marii oligarhi naționali” - cei care au ieșit din faza acumulării primitive de capital, suficient de puternici pentru a supraviețui pe piața europeană, dar insuficient de tari spre a nu căuta protecția europeană împotriva amenințărilor globalizării. Aceștia sunt „cleptocrații” pământeni, bulversați de politica băsesciană menită a face loc noului val oligarhic format din clienți politici care nu au apucat primul tren al tranziției. Lupta dintre oligarhii vechi și noi, mari și mici, este al doilea plan al crizei politice care afectează România.

Însă, deși rețelele oligarhice se află în luptă unele cu altele, ele sunt adesea interconectate prin nevăzute fire ale intereselor oculte, astfel încât legăturile transpartizane dintre oligarhi formează adevărata unitate și luptă a contrariilor. Chiar dacă se află în competiție, nici oligarhii din tabăra prezidențială, nici cei care s-au aflat conjunctural în opoziție cu șeful statului, nu sunt interesați de instaurarea unei ordini pe deplin democratice. În acest fel ar trebui interpretată înțelegerea tacită dintre rețelele de oligarhi pentru menținerea unei României instabile, în care zgomotul politic acoperă spolierea statului.

***

Decizia de suspendare a lui Traian Băsescu a fost rezultatul unei conjuncturi în care forțele democratice au decis că trebuie să ia măsuri împotriva tendințelor autoritar-populismului. La această decizie politică s-au asociat, însă, **conjunctural** și grupuri oligarhice de putere, care au văzut în demiterea lui Traian Băsescu o oportunitate pentru a-și mări propria influență.

III. Cine avea interesul demiterii, respectiv al menținerii în funcție a lui Traian Băsescu?

Înainte de a analiza interesele și motivațiile fiecărui actor politic în acțiunea de suspendare, respectiv de demitere a lui Traian Băsescu trebuie să facem o remarcă preliminară și anume: chiar dacă folosirea instrumentului constituțional al suspendării președintelui a fost luat în calcul, la nivel de ipoteză, chiar din prima jumătate a anului 2005 ca urmare a acuzațiilor de încălcare repetată a Constituției, votul din Parlament din 19 aprilie a.c. era puțin previzibil cu câteva zile înainte de producerea lui propriu zisă. Votul Parlamentului din 19 aprilie 2007 (când 322 de parlamentari s-au pronunțat pentru suspendarea Președintelui, 108 au fost împotriva și 10 voturi au fost anulate) reprezintă o măsură legitimă luată de partidele politice pentru apărarea ordinii constituționale, în contextul unei atitudini de permanentă ostilitate din partea lui Traian Băsescu la adresa Legislativului, a provocărilor și a amenințării cu „demisia în cinci minute” dacă va fi suspendat.

III. a) Partidul Social Democrat

Tema suspendării din funcție a lui Traian Băsescu a fost multă vreme un subiect marginal în PSD, partid preocupat în anii 2005-2006 de reșezarea internă și găsirea unor formule adecvate pentru a recâștiga încrederea electoratului. Ipoteza suspendării a fost susținută de acel curent din PSD care dorea ca partidul să rămână în opoziție până după viitoarele alegeri parlamentare. Acest curent, mai puțin preocupat de ajungerea imediată la putere, susținea necesitatea adoptării unei poziții radicale față de excesele autoritare ale lui Traian Băsescu. Alte curente erau interesate de participarea la guvernare, ca atare susțineau că atingerea acestui obiectiv depinde de relația cu șeful statului, iar în accepțiunea lor puteau fi trecute cu vederea derapajele autoritare ale acestuia.

După Congresul extraordinar al PSD din decembrie 2006, social-democrații au adoptat o atitudine mai tranșantă față de putere, fiind asumat obiectivul ajungerii la guvernare doar în urma alegerilor. Ca atare, PSD a conceput o ofensivă împotriva puterii în general, a lui Traian Băsescu și a PD în special. Motivația strategică ținea de faptul că șeful statului era cel mai important adversar al social-democraților, era cel care atacase PSD permanent, folosind încă din campania electorală din 2004 ca principală temă corupția, ca și cum aceasta ar fi fost doar caracteristica unui singur partid. Ca atare, acordul conjunctural cu PNL era menit să oficializeze dizolvarea Alianței D.A. și scoaterea PD de la guvernare. Conflictele dintre Traian Băsescu și Călin Popescu-Tăriceanu (expandate la momentul prezentării celebrelor „bilețele”) au oferit prilejul pentru PSD de a adopta o atitudine mult mai fermă față de excesele constituționale ale lui Traian Băsescu, fiind decisă inițierea procedurii de suspendare. La momentul deciziei privind deschiderea procedurii de suspendare, în cadrul conducerii PSD s-a manifestat o majoritate semnificativă pentru adoptarea acestei măsuri. Trebuie remarcat că la începutul acțiunii de suspendare, obiectivul asumat în mod real de PSD era acela de a atrage atenția opiniei publice asupra modului în care șeful statului își exercită mandatul încredințat. Dinamica vieții politice a determinat, însă, antrenarea PSD într-un proces de tipul „bulgărelui de zăpadă”, de acumulare a tensiunilor, motivațiilor și argumentelor, până la adoptarea deciziei de suspendare votată în Parlament. Argumentația celor care

susțineau o opoziție radicală față de Traian Băsescu a fost preluată și de alte curente, din motive de oportunitate politică, așa cum erau ele văzute în acel moment. Desigur, după 19 mai a.c., în urma rezultatelor referendumului, pozițiile publice s-au nuanțat până la a se modifica radical.

În sinteză, decizia PSD de a iniția și susține suspendarea/demiterea lui Traian Băsescu s-a aflat în stadiu de ipoteză încă din anul 2005, ca măsură de salvagardare a ordinii democratice, însă ea a fost asumată în contextul acțiunilor tot mai sfidătoare ale șefului statului, dar și ca o metodă de recucerire a puterii politice. Pe parcursul campaniei pentru referendum implicarea a fost diferită, în funcție de agenda proprie a fiecărui curent.

III. b) Partidul Național Liberal

De la principal actor în Alianța “Dreptate și Adevăr”, pe baza căreia a ajuns la putere, PNL a trecut în decursul ultimilor doi ani prin diverse etape. Prima, în care a trebuit să-i recunoască lui Traian Băsescu meritul de a fi adus, în ciuda scorului electoral, liberalii și democrații la putere, ceea ce i-a permis acestuia să-și impună punctele de vedere în alcătuirea guvernului - un guvern proiectat premeditat de pe planșeta lui Traian Băsescu, cu serioase vulnerabilități pentru a putea fi controlat de la Cotroceni. O a doua, în care liberalii au constatat pe pielea lor că agenda lui Traian Băsescu diferă de cea a guvernului și totul pare a fi subordonat doar imaginii și intereselor președintelui. Să ne amintim că președintele a fost cel care a format majoritatea pentru guvernare prin cooptarea PC și UDMR și tot el, la scurt timp, a caracterizat PC ca fiind „soluția imorală”, atunci când propriile interese au intrat în contradicție sau nu au fost satisfăcute de reprezentanții conservatorilor. A treia etapă este aceea în care au apărut primele fricțiuni publice dure, pe parcursul căreia primul ministru al României, președinte al PNL, a fost transformat într-o țintă politică de către Traian Băsescu. Mai mult, o aripă a PNL, susținută de președinte, se desprinde de liberali și formează PLD. Cea de a patra etapă poate fi caracterizată prin ieșirea liberalilor din eleganta amortizare autoimpusă și prin reacțiile publice apărute din partea acestora la adresa președintelui Traian Băsescu și a partenerilor lor de alianță, democrații.

Parcursul tuturor acestor etape de cascadă nu putea avea decât un singur rezultat, acela al distrugerii colaborării din Alianța D.A., soldată cu liste diferite pentru alegerile europarlamentare, ieșirea PD de la guvernare și, în final, cu inițierea alături de PSD, PC, UDMR și PRM a acțiunii de suspendare a președintelui. Pentru PNL, însă, acțiunea de suspendare a președintelui Traian Băsescu pune probleme de fond raportată la electoratul Alianței D.A. Cu Traian Băsescu nu se mai putea coabita, atacurile între foștii parteneri erau permanente, PNL se erodase la guvernare, coborând, conform sondajelor, sub PD în intenția de vot, iar PLD crea dificultăți în interiorul Partidului liberal și putea racola din membri și simpatizanți. Acțiunea de suspendare putea avea ca efect chiar pierderea propriului electorat. Supus permanent tuturor acestor probleme, angajându-se să participe la acțiunea de suspendare și, apoi, la cea de demitere a președintelui Băsescu, dar riscând să-și piardă din electorat, PNL s-a manifestat în campania pentru referendum extrem de ambiguu. Foștii parteneri de alianță ai lui Traian Băsescu trebuiau să justifice în fața propriului electorat decizia de susținere a suspendării șefului statului, în condițiile în care acesta i-a acuzat, în numeroase rânduri, de corupție. Ca atare, puși într-o situație de defensivă, liderii PNL nu au găsit cele mai bune metode

de a argumenta decizia de susținere a suspendării/demiterii. De altfel, până în ziua votului din Parlament, în PNL s-au manifestat opinii divergente în legătură cu oportunitatea suspendării. Au existat numeroase voci liberale care au criticat derapajele autoritare ale șefului statului, însă în tonul acestora se simțea stânjeneala întrebării „Dar de ce ați ajutat un astfel de om politic să ajungă Președintele Republicii?”

Din postura de partid „preocupat doar de guvernare”, PNL a participat la referendumul din 19 mai cu gândul să nu-și alieneze propriul electorat. La nivelul organizațiilor locale ale PNL, datorită complicatelor legături de interese între liberali și membrii PD, angajarea în campania de demitere a fost neunitară.

III. c) Partidul România Mare

Atitudinea PRM față de Traian Băsescu după 2004 a fost oscilantă, alternând momentele de pasivitate cu cele de agresivitate. Transformarea PRM într-un adversar al lui Traian Băsescu poate fi explicată prin i) „sponsorizarea”, în sensul legitimării, de către șeful statului a lui Gigi Becali (în perioada 2005-2006, PNG devenind concurentul mai agresiv al PRM) și ii) retorica justițiaristă a lui Traian Băsescu, ce a determinat ca o parte din electoratul PRM să se îndrepte spre PD. Desigur, în explicarea atitudinii PRM nu trebuie eliminată motivația dorinței de a apăra ordinea constituțională, devenind un actor politic pro-sistem, în condițiile în care Traian Băsescu a adoptat conduita unui jucător anti-sistem.

III. d) Partidul Conservator

Purtând stigmatul „soluției imorale” și a presiunilor prezidențiale directe, dar și ale PD pentru scoaterea PC de la guvernare, a numeroaselor atacuri împotriva lui Dan Voiculescu, conservatorii au devenit partizanii naturali, chiar dacă nu și consecvenți, ai înlăturării lui Traian Băsescu din funcția de președinte al României. În plus, atacurile șefului statului la adresa fostului ministru al Economiei, Codruț Șereș, acuzat de spionaj, trădare și subminarea economiei au întărit motivația conservatorilor. Liderul PC Dan Voiculescu, inclus de Traian Băsescu în rândul „mogulilor presei”, a „oligarhilor tranziției”, a reușit să disciplineze grupul parlamentar al partidului, care a votat pentru suspendare. Implicarea cea mai importantă a lui Dan Voiculescu în campania pentru demitere a fost prin intermediul trustului Intact, care a avut o atitudine preponderent critică față de Traian Băsescu.

III. e) Uniunea Democrată a Maghiarilor din România

Abandonarea de către UDMR a tradiționalei sale politici de neutralitate limitată față de conflictele politice ale partidelor românești este aparent surprinzătoare. Trei motivații explică trecerea UDMR de partea coaliției anti-prezidențiale: i) jocul lui Traian Băsescu de a legitima Uniunea Civică Maghiară, concurenta UDMR, fapt care a determinat creșterea tensiunilor din sânul comunității maghiare; ii) conștientizarea pericolelor pentru statul de drept ce derivă din modul de exercitare a puterii de către președinte, deci o atitudine orientată valoric; iii) acțiunile procuraturii împotriva ministrului Comunicațiilor Zsolt Nagy și chiar a lui Marko Bela. Dosarele miniștrilor UDMR au fost tergiversate, creând cel puțin aparența intenției de șantaj.

III. f) Partidul Democrat

Respectarea blazonului de „partid prezidențial” a însemnat pentru PD adoptarea, în cele din urmă, a unei poziții necritice, de apărare a lui Traian Băsescu. Anterior scoaterii sale de la guvernare, în PD existau două curente: primul, era acela al obedienței totale față de șeful statului, cu orice preț de imagine sau de identitate politică; al doilea curent era acela care viza încercarea de normalizare a relațiilor cu PNL și rămânerea, astfel, la guvernare. Diferențele dintre cele două curente au fost doar în privința maximizării beneficiilor politice, nefiind contestată în mod serios conducerea cu mână forte de către Traian Băsescu a Partidului Democrat.

Intuind oportunitatea de a deveni principalul partid al României, prin plasarea în siajul imaginii prezidențiale, PD a mobilizat imense resurse financiare și logistice pentru a împiedica demiterea lui Traian Băsescu.

III. g) Partidul Liberal Democrat

Fiind un actor politic artificial, cu o identitate politică ambiguă, susținerea lui Traian Băsescu face parte din genetica liberal-democrațiilor. Pentru PLD, manifestarea ostentativă a acompanierii lui Traian Băsescu a devenit o chestiune esențială pentru chiar existența sa ca partid politic. În acest context trebuie citită partitura pe care PLD a interpretat-o atât în perioada premergătoare suspendării cât și în timpul campaniei pentru referendum.

III. h) Factorii externi

După prăbușirea sistemului mondial bipolar, România a devenit membru UE fără acordul Rusiei și fără ca gruparea conservatoare din SUA să accepte dezlegarea ei de rolul „calului american” lăsat la porțile Europei. Neatenția europenilor și abilitățile politico-diplomatice ale românilor au făcut ca „unirea” lor să devină fapt împlinit fără a fi și fapt convenit. O coaliție instinctivă și implicită ruso-americană este interesată ca politica românească să redevină fluidă până când statutul României să fie negociat. Era nevoie, deci, de un „Președinte-jucător” pentru ca România să nu poată juca. Antipatizat în Est și disprețuit în Vest, Traian Băsescu rămâne un factor destabilizator util pe Axa Washington-Moscova. De victoria lui Traian Băsescu nu au fost interesate familiile politice favorabile creării Europei politice, dar nici curente de gândire din SUA și Rusia care înțeleg că o Românie stabilă într-o Europă unită, puternică poate fi factor de echilibru al unei ordini globale multipolare.

III. i) Intelectualitatea

O parte a intelectualității care l-a susținut pe Traian Băsescu s-a îndepărtat de acesta pe măsură ce au devenit tot mai vizibile viciile sale de comportament. Însă, o altă parte a intelectualității se simte încă atrasă de Traian Băsescu. Motivele sunt multiple și destul de greu de descifrat doar cu metodele științelor sociale: i) șeful statului este considerat acel om din interiorul sistemului care ar putea să distrugă „sistemul”. I se recunosc viciile lui Traian Băsescu, dar meritele sale sunt supra-estimate doar pentru faptul că nu au în cine altcineva să-și investească speranțele și asupra cui să-și reverse acum frustrările după ce au făcut o anumită opțiune politică în 2004; ii) suferind de sindromul pasivismului sau chiar al colaboraționismului cu vechiul regim totalitar, o parte a intelectualității și-a inventat disidența anti-comunistă. Stânga (Ion Iliescu și, pe

cale de consecință PSD) a devenit dușmanul ireductibil, iar oricine a luptat sau doar a mimit că este împotriva social-democraților a devenit obiectul adulației necritice. Prinsă în propria logică maniheistă, o parte a intelectualității românești încă nu are curajul să-și recunoască eroarea de a-l fi sprijinit pe Traian Băsescu. Din această logică inerțială, intelectualii „de dreapta” l-au caționat pe șeful statului; iii) unii lideri de opinie români sunt lipsiți de onestitate intelectuală (nu sunt fideli valorilor asumate; asumă seturi de valori diferite în paralel, cele reale fiind netransparente; nu pot urma logica unei discuții argumentate care să separe subiectele iar nu să le amestece etc.).

III. j) Alte tipuri de actori – serviciile de informații

Din cercetarea intereselor actorilor care puteau influența rezultatul referendumului nu putem omite și serviciile secrete. Analiza publică a eficienței acestora a fost un subiect tabu, până după alegerile din 2004, când a devenit tot mai evident că Traian Băsescu dorește să instituie regimul de autoritate personală cu sprijinul unor segmente din serviciile de informații. Ca o contrareacție, din diferite părți ale societății românești, inclusiv din cea a partidelor politice, s-au făcut tot mai auzite întrebările despre structura, competențele, numărul și eficiența structurilor de informații. Prin întregul său comportament (inclusiv prin promovarea legilor securității naționale realizate de serviciile de informații), Traian Băsescu a transmis mesajul că el este garantul menținerii neschimbate a structurilor de forță, fără a permite chestionarea eficienței lor din perspectiva amenințărilor la adresa României și a resurselor publice care le sunt alocate.

IV. Desfășurarea campaniei pentru referendum

IV. a) Traian Băsescu și sprijinitorii săi politici

Obiectivul central al lui Traian Băsescu în campania pentru referendum a fost de a atrage cât mai mulți votanți de partea sa, pentru ca, în acest fel, să poată afirma că are o puternică legitimitate populară. Traian Băsescu a beneficiat de o rețea multiplă de susținători, formată din PD, PLD și oamenii de afaceri din apropierea acestora, o parte a mass-media, ONG-uri și factori externi care au interferat în competiția politică.

Traian Băsescu și-a propus să convingă electoratul de necesitatea răsturnării paradigmei în care este construit sistemul constituțional românesc, acreditând normalitatea transformării Președintelui Republicii din **moderator** în **jucător**. Important este faptul că, la nivel comunicațional, Traian Băsescu încearcă să acrediteze teza că doar în acest fel va putea fi realizat progresul/modernizarea României.

Strategia comunicațională a lui Traian Băsescu s-a bazat pe folosirea a două resurse emoționale: **speranța și ura**.

Principala resursă emoțională de care s-a folosit Traian Băsescu este **speranța** naturală a oamenilor că vor trăi mai bine. Ceea ce a făcut Traian Băsescu în majoritatea aparițiilor sale publice a fost să alimenteze această așteptare a electoratului, aruncând responsabilitatea pentru eșec în seama altora („oligarhi”, „grupuri de interese”, „partide de opoziție” ș.a.). Simultan, președintele Băsescu a adoptat o strategie de polarizare a societății românești, încercând să folosească în favoarea sa **ura și disprețul** cetățenilor față de politică, partide, Parlament, față de sistemul politic în general. În acest fel au fost induse și folosite apoi percepțiile votanților, direcționate frustrările lor împotriva coaliției anti-prezidențiale.

Un al treilea palier al strategiei politice desfășurate de Traian Băsescu a fost **victimizarea** sa, încercând în acest fel să atragă empatia cetățenilor care se consideră, într-un anumit fel, tot victime inocente ale clasei politice. Sloganul principal al campaniei lui Traian Băsescu, „Arată-le că tu ai puterea!” avea menirea de a atrage dorința de răzbunare a cetățenilor împotriva partidelor și parlamentarilor care au votat suspendarea.

Traian Băsescu a reușit să stabilească agenda campaniei electorale pentru referendum, în discuție fiind nu încălcările Constituției, ci trăsăturile partidelor și a liderilor lor. Prin tema „oligarhilor” Traian Băsescu a utilizat în favoarea sa percepția negativă asupra clasei politice, invidia față de cei bogați. Astfel, printr-o temă simplă sub aspectul comunicării, Traian Băsescu a reușit să dividă participării la competiția politică între cei „buni” (el și susținătorii săi) și toți ceilalți, inevitabil de partea „răului”.

Sub raport tactic, Traian Băsescu a dorit să-și fructifice avantajul de a polariza transpartizan opțiunile cetățenilor (o pondere, în unele cazuri semnificativă, din votanții PSD, PNL și chiar PRM l-au preferat pe Traian Băsescu). De aceea, la nivel comunicațional Traian Băsescu, dar și sprijinitorii săi, au încercat să rupă legătura dintre conducerile partidelor și baza lor electorală. Printr-o retorică agresivă în legătură cu cei „322” Traian Băsescu a transmis permanent mesajul că parlamentarii s-ar afla într-o dublă stare de nelegitimare: față de electoratul propriu și prin prisma faptului că decizia de suspendare ar fi fost luată de șefii de partide, influențați sau conduși de „oligarhi”.

Al doilea element important al tacticii de campanie desfășurate de Traian Băsescu a fost alternarea momentelor de atacuri agresive cu cele în care dorea să se prezinte ca un om politic responsabil. Debutul campaniei a fost marcat prin atacuri foarte dure la adresa „oligarhilor”, a celor „322” (aleea celor 322 de țepe din Parcul Tineretului, „să-i aruncăm peste balustradă” ș.a.), însă în emisiunile TV cu acoperire națională și-a nuanțat mesajul. Într-o astfel de strategie electorală disimularea, diversiunea și manipularea devin instrumente principale.

Studiu de caz: manipularea temei „Alexandr Kondyakov”

Credem că merită semnalat public mecanismul unei diversiuni create de Traian Băsescu, având sprijinul mass-media. Iată faptele: într-un interviu acordat ziarului „România liberă” în 4 mai 2007, Traian Băsescu afirma: „Este interesant, de asemenea, dacă a fost vreo vizită a unui domn foarte important, Kondyakov, cu vreo două-trei zile înainte de votul de suspendare dat de Parlament. Poate politicienii cu care s-a întâlnit pot spune mai multe”. Imediat, afirmația a devenit subiect de prima pagină pentru ziarele *Evenimentul zilei* și *Cotidianul*, subiectul fiind amplu dezbătut la *Realitatea TV* și *TVR1*. Primul-ministru recunoaște că a avut o scurtă întâlnire cu Alexandr Kondyakov, consultant politic rus, membru al Masoneriei din Rusia. Toți liderii de partide politice sunt puși în poziția de a se explica și, implicit, de a se dezvinovăți. Ulterior, Traian Băsescu afirmă despre subiectul Konyakov: „Nu am date despre implicarea lui Kondyakov în suspendarea mea”.

Mecanismul manipulării este următorul:

- Etapa I: lansarea unei acuzații incomplete, aparent întâmplător, pentru a nu fi obligat să prezinte dovezi (metoda a fost utilizată și de Elena Udrea în scandalurile „telefonul” și „bilețelul”);
- Etapa II: presa „începe investigații” și subiectul devine foarte important pentru agenda mass-media, dar lipsesc informații certe. Se speculează intens, fiind utilizate miturile conspiraționiste, plecând de la faptul că Al. Kondyakov este și rus și mason, deci combinația ideală pentru dușmanul extern;
- Etapa III: actorii de pe scena politică sunt puși într-o poziție defensivă, trebuind să dea explicații. Suspiciunea planează asupra tuturor adversarilor lui Traian Băsescu;
- Etapa IV: scopul este atins, fiind ocupat spațiul comunicării publice printr-o temă parazitară. Așadar, urmează momentul „spălării”, a derobării de orice responsabilitate, subiectul intrând în desuetudine.

De remarcat că această diversiune nu s-a întors împotriva inițiatorului, în primul rând, pentru că cei acuzați nu au știut să gestioneze aflarea adevărului și, în al doilea rând, pentru că în răstimpul extrem de scurt al campaniei cazul a fost acoperit mediatic de alte evenimente, mitinguri și declarații. Iar mass-media era mult mai interesată în acea perioadă în urmărirea escaladării atacurilor între cele două părți decât în demontarea unei diversiuni.

Al treilea element semnificativ al tacticii de comunicare a lui Traian Băsescu este încercarea de „virusare” a identității adversarilor săi, în principal a PSD. Identitatea social-democraților încorporează în nucleul său imaginea unui partid care asigură liniștea, siguranța, predictibilitatea. Traian Băsescu a afirmat de nenumărate ori că „liniștea este

pentru hoți”, afișele electorale având textele: „Să nu aud? Asta vor ei...Tu ce vrei?”; „Să nu văd? Asta vor ei...Tu ce vrei?”; „Să nu vorbesc? Asta vor ei...Tu ce vrei?”.

Traian Băsescu a dorit să transmită cetățenilor imaginea unui președinte foarte popular. Ca atare, mitingurile sale electorale au fost construite pe ideea prezenței unui număr foarte mare de cetățeni. În acest scop PD a mobilizat importante resurse logistice și financiare pentru a transporta oamenii de la un miting la altul, cu trenul sau cu autobuzele. În acest fel, s-a creat impresia de forță și coordonare. În mass-media favorabilă lui Traian Băsescu s-au transmis informații despre o prezență masivă la mitingurile prezidențiale și una modestă la cele ale coaliției anti-prezidențiale.

A patra trăsătură importantă a campaniei electorale a lui Traian Băsescu se referă la prezența masivă în spațiul public prin panouri, afișe și pliante. De asemenea, în spațiul virtual, pe Internet, Traian Băsescu a beneficiat de un mare număr de mesaje și sprijin din partea suporterilor săi, alegătorii fiind bombardati cu mesaje de susținere a șefului statului. În bătălia forumurilor pe Internet susținătorii lui Traian Băsescu au fost foarte activi, manifestându-și fără ezitare opțiunile.

IV. b) Coaliția anti-prezidențială

Eterogenitatea coaliției anti-prezidențiale este evidențiată de faptul că în aceasta au intrat formațiuni politice ostile în mod natural (PRM și UDMR) sau între care există deosebiri radicale de doctrină (PSD și PNL), precum și în raport de poziția ocupată pe scena politică, PNL și UDMR se aflau la guvernare iar PSD, PRM și PC în opoziție.

Motivația implicării partidelor din coaliția anti-prezidențială în campania pentru referendum a cunoscut modificări de substanță. Inițial, în condițiile în care prin legea referendumului se cerea o participare la vot de jumătate plus 1 din lista electorală pentru validarea consultării populare, partidele care au votat suspendarea considerau că referendumul nu are o miză reală, deoarece acțiunea referendară urma să fie invalidată din motive de absenteism. Ulterior, după decizia Curții Constituționale din 3 mai 2007 (care stabilea principiul că referendumul este valid indiferent de numărul celor care participă, iar președintele poate fi demis cu majoritatea celor prezenți la vot) a devenit mai realistă înlăturarea lui Traian Băsescu.

Avizul Curții Constituționale la cererea de suspendare, redactat în termeni ambigui, dar care spunea că Traian Băsescu nu a „încălcător grav” actul fundamental al statului a constituit un contra-argument puternic la afirmațiile PSD privind încălcările Constituției. Chiar dacă la cererea de suspendare motivațiile Curții Constituționale pentru redactarea unui răspuns ambiguu și plin de contradicții nu sunt pe deplin clarificate, rămâne faptul că Traian Băsescu și susținătorii săi au reușit să acrediteze ideea că avizul Curții îi este în întregime favorabil. În acest fel, coaliția anti-prezidențială a fost lipsită de legitimitatea suplimentară pe care i-o putea conferi un aviz tranșant al Curții Constituționale. Ca atare, în campania electorală fiecare partid a avut o abordare proprie a motivației pentru care susținea demiterea lui Traian Băsescu.

În plan comunicațional, strategia PSD a fost de a-l prezenta cetățenilor pe Traian Băsescu ca un pericol pentru statul de drept și democrație. Abia în a doua parte a campaniei electorale liderii PSD au trecut la o retorică mai radicală, axată pe implicarea

lui Traian Băsescu în diferite afaceri de corupție. Însă, PSD nu a reușit să convingă asupra faptului că Traian Băsescu ar reprezenta un pericol iminent pentru interesul fiecărui cetățean, cerând cetățenilor să voteze „Da” în virtutea unui presupus angajament al acestora față de valorile democratice. PSD nu a reușit să clarifice poziția sa față de tema centrală a campaniei electorale, „oligarhii”: nu a spus în mod clar dacă îi acceptă ca o realitate sau va întreprinde ceva pentru soluționarea acestei probleme. Ca atare, PSD a fost nevoit să accepte, în mare măsură, temele de dezbatere impuse de Traian Băsescu.

Motivația implicării structurilor teritoriale PSD în campania electorală nu a fost foarte puternică, considerându-se că Traian Băsescu nu poate fi demis. De aceea, în multe organizații județene mobilizarea a fost la un nivel minimal. PSD-ului i-a lipsit și o companie semnificativă de *out-door*.

PNL a adoptat atitudinea cea mai ambiguă, decizând să facă „campanie din om în om”. Premierul Călin Popescu-Tăriceanu s-a implicat superficial în campania pentru referendum. Miniștrii liberali, cu excepția lui Ludovic Orban, șeful campaniei electorale a PNL, au fost absenți din lupta împotriva lui Traian Băsescu. Liberalii au motivat că ei „se ocupă de guvernare”, evitând astfel o confruntare directă cu Traian Băsescu și susținătorii săi, deși lista „oligarhilor” era deschisă de Dinu Patriciu. PNL nu a organizat nici un miting electoral, singura contribuție la efortul de campanie fiind afișajul stradal și organizarea de corturi pentru distribuirea de materiale electorale.

Susținerea campaniei electorale de către PRM, PC și UDMR a fost marginală. Împreună, PSD, PRM și PC au participat la mitingurile de la Iași și București, însă lipsa de coordonare a fost evidentă, atât în ceea ce privește acțiunile de campanie cât și organizarea zilei de vot. Nu au avut loc întruniri oficiale între liderii celor cinci partide pentru unificarea campaniilor electorale, nefiind creată o echipă de planificare și coordonare a acțiunilor împotriva lui Traian Băsescu. S-a ajuns, astfel, la situația în care partidele să fie atacate frontal de către adversarul lor, dar coaliția anti-prezidențială să dea impresia că nu este angajată pe deplin în campania electorală. Iar dezorganizarea de la nivel central a fost puternic amplificată de existența unor decalaje motivaționale între palierul național și cele regionale sau locale. Într-o formulă mai directă, rezultatul referendumului a fost influențat de existența unor agende regionale și locale ale partidelor din coaliția anti-prezidențială diferite de cea a conducerilor centrale și, mult mai important, a unei comunități de interese economice transpartinice, împreună cu PD.

IV. c) Societatea civilă: agenții electorali sub acoperire

În România a devenit deja tradițională implicarea organizațiilor civice în competiția electorală de pe poziții partizane. În anul 2004 a existat „Coaliția pentru un Parlament Curat”, care nu a mai putut fi resuscitată pentru implicarea în campania pentru referendum. Totuși, Traian Băsescu a beneficiat de suportul unor „agenți electorali” sub acoperire, care au fost invitați în emisiunile de radio sau televiziune, sau au fost chiar moderatori, fără a-și declara în mod transparent susținerea pentru șeful statului.

Grupul de monitorizare a transparenței societății civile, organizat de Institutul „Ovidiu Șincai”, în urma activității sale a identificat printre agenții electorali „sub acoperire” ai lui Traian Băsescu pe: Cătălin Avramescu, Sorin Ioniță, Gabriel Liiceanu, Cristian Pârvulescu, Cristian Preda, Vladimir Tismăneanu, Robert Turcescu ș.a.

„Apelul intelectualilor români pentru respectarea statului de drept și a democrației”, lansat în timpul campaniei pentru referendum și postat pe site-ul www.basescu.ro, reprezintă o dublă manipulare: mai întâi pentru că lasă impresia că toți „intelectualii români” ar fi semnatari ai documentului, iar în al doilea rând pentru că echivalează democrația cu persoana lui Traian Băsescu.

În competiția politică dintre partide și dintre acestea și șeful statului s-a implicat și o parte a Bisericii Ortodoxe Române. Sinodul Mitropoliei Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului a lansat în 3 mai 2007 un Apel către Curtea Constituțională, cerându-i „să-și asume ferm și fără echivoc competența supremă de a identifica pârgurile constituționale care să facă posibilă soluționarea morală a actualei crize politice”. Patriarhia Română a intervenit imediat, afirmând că punctul de vedere susținut la Cluj nu exprimă poziția Bisericii Ortodoxe. Însă, la nivelul percepției publice s-a creat imaginea că și Biserica este alături de Traian Băsescu, în ciuda faptului că instituțiile ecleziastice, într-un stat laic, ar trebui să-și mențină neutralitatea politică.

IV. d) Mass-media

Divizarea din sânul societății românești s-a regăsit și în pozițiile adoptate de mass-media față de chestiunea suspendării/demiterii lui Traian Băsescu. Principalul aspect care trebuie menționat în legătură cu mass-media este faptul că partizanatul ei nu este de dată recentă, campania pentru referendum doar accentuând clivajele, opiniile devenind mai tranșante, tonul mai strident. Dintr-un anumit punct de vedere, situația este explicabilă pentru o mass-media aflată încă într-un stadiu al pubertății, presa de opinie, puternic conflictuală fiind preponderentă.

În peisajul mass-media din România putem decela trei tipuri de poziționări față de demiterea lui Traian Băsescu, motivația acestei conduite nefiind foarte transparentă:

- i) mass-media pro-băsesciană:
  - Grupul Cațavencu-Realitatea TV (*Realitatea TV, Cotidianul*, agenția de presă *Newsin*);
  - Grupul Ringier: *Evenimentul zilei, Libertatea*
  - *România liberă*
  - *B1Tv*
  - *Național Tv, N 24*
- ii) mass-media preponderent critică față de Traian Băsescu:
  - Grupul Intact (*Antena 1, Antena 3, Jurnalul Național*)
- iii) mass-media cu o atitudine neutră. Aici pot fi găsite două tipuri de poziționări:
  - de evitare a dezbaterilor politice, *ProTv* în special;
  - de a încerca menținerea unei echilibrului între atitudinile anti- și cele pro-prezidențiale: *Adevărul, Gândul*.

Televiziunea publică (*TVR1* și *TVR 2*) a încercat să lase impresia că se menține imparțială, că respectă sub aspect formal regulile corecte reprezentării ale opiniilor politice. Însă, *Jurnalul de știri* de la TVR 1 a fost astfel construit prin tematică și invitații încât să încline balanța în favoarea lui Traian Băsescu. CNA a somat Televiziunea publică prin Decizia nr. 403 din 7.05.2007 asupra „modului diferit în care au fost transmise informații de la desfășurarea mitingurilor pro și contra președintelui suspendat Traian Băsescu, evenimente ce au avut loc la Constanța și respectiv, în Spania”. De

asemenea, unii dintre moderatorii dezbaterilor politice (Sever Voinescu, Liviu Mihaiu) au adoptat o poziție evident favorabilă lui Traian Băsescu.

Radioul public a încercat să mențină un echilibru între opiniile pro și contra demiterii lui Traian Băsescu.

Consiliul Național al Audiovizualului a încercat să creeze condițiile unei reprezentări echilibrate a opiniilor favorabile sau împotriva demiterii lui Traian Băsescu. Desigur, CNA nu a putut împiedica partizanatul mass-media, dar este meritorie vigilența sa.

Analiza numărului de somații adresate de CNA posturilor de televiziune și radio susține concluziile monitorizărilor proprii ale Institutului „Ovidiu Șincai”:

Televiziune	Somații date de către CNA	Atitudine Pro-Băsescu	Atitudine Anti-Băsescu
Antena 2	Decizia NR. 421 din 11.05.2007, Decizia NR. 396 din 4.05.2007	-	2
Antena 3	Decizia NR. 395 din 4.05.2007, Decizia NR. 380 din 26.04.2007, Decizia NR. 314 din 12.04.2007, Decizia NR. 304 din 5.04.2007	-	4
OTV	Decizia NR. 397 din 4.05.2007	-	1
Realitatea TV	Decizia NR. 404 din 7.05.2007, Decizia NR. 378 din 26.04.2007	2	-
TVR 1	Decizia NR. 403 din 7.05.2007	1	-

Manipularea INSOMAR - Metro Media Transilvania – Realitatea TV

Un caz de manipulare a opiniei publice este cel inițiat de Grupul Cațavencu-Realitatea Tv. Iată faptele: în data de 16 mai, la orele 19.00 Realitatea Tv a prezentat un sondaj de opinie, realizat de INSOMAR și Metro Media Transilvania, potrivit căruia „79,1% dintre cei chestionați s-au pronunțat împotriva demiterii, iar 20,9% - pentru demitere.” Potrivit acestui sondaj, **77,1% din repondenți au declarat că merg sigur la vot**. Datele sondajului au fost preluate de către toată mass-media în 16-17 mai. În 17 mai președintele PSD a declarat că sondajul este o „intoxicare”. În aceeași seară, la orele 19.00, Mircea Comșa de la Metro Media Transilvania a intervenit la Realitatea TV, pentru a afirma că sondajul a fost prezentat greșit, **estimarea corectă în privința participării la vot fiind de aproximativ 55%**. În acest fel sunt puse sub semnul întrebării toate celelalte date.

Mecanismul manipulării este următorul:

- indiferent dacă datele sondajului au fost greșite intenționat sau dintr-o eroare umană, sondajul eronat și-a făcut efectul politic. Prin prezentarea unui scor zdrobitor de cca. 80% opinii favorabile lui Traian Băsescu s-a încercat demobilizarea electoratului favorabil demiterii, pentru ca acesta să nu se mai prezinte la vot. De asemenea, manipularea în favoarea lui Traian Băsescu a fost realizată și plecând de la constatările sociologiei electorale că o parte din votanți se îndreaptă spre cel învingător;

- corectarea erorii, pentru păstrarea credibilității institutelor de sondare, a venit într-un moment în care edițiile ziarelor din 18 mai erau închise. Dacă responsabilii celor două institute au constatat eroarea încă din 16 mai, de ce aceasta a fost adusă la cunoștința opiniei publice abia după 24 de ore și nu imediat?
- beneficiarul sondajului *Realitatea Tv*, nu a preluat această informație în buletinele de știri ulterioare, nici nu și-a cerut scuze pentru eroarea apărută.

De altfel, datele oficiale ale referendumului au arătat o **participare la vot de doar 44, 45%**.

IV. e) Factorii externi

Prin apartenența României la Uniunea Europeană implicarea partidelor europene în campania pentru referendum a devenit, în virtutea solidarității internaționale, inevitabilă. Partidul Socialiștilor Europeni, prin președintele Poul Nyrup Rasmussen, dar și vicepreședinții Grupului Socialist din Parlamentul European, Jan Marinus Wiersma, respectiv Hannes Svoboda au adus critici lui Traian Băsescu. Președintele grupului ALDE din PE, Graham Watson a oferit sprijin PNL în lupta împotriva președintelui suspendat.

De cealaltă parte, președintele Partidului Popular European, Wilfried Martens sau Joseph Daul președintele grupului PPE din PE și-au exprimat nemulțumirea față de suspendarea președintelui Traian Băsescu. Însă, în ședința Biroului Politic a Partidului Popular European din 14 mai a.c., s-a refuzat punerea pe ordinea de zi a unei rezoluții a PD de susținere a președintelui suspendat, faptul indicând percepția preponderent negativă față de „neconvenționalul” Traian Băsescu.

De remarcat faptul că strategii campaniei electorale a lui Traian Băsescu nu au neglijat presa internațională, concentrându-și parte din eforturile de *lobby* în diverse țări. Deși PNL i-ar fi fost facil să desfășoare la rândul său un asemenea demers și să contracareze articolele din presa internațională, nimeni nu a părut interesat de acest lucru.

V. Rezultatul referendumului – explicațiile opțiunii populare

V. a) Statistica referendumului

Potrivit rezultatelor finale ale referendumului, Traian Băsescu a câștigat cu 6.059.315 voturi (74,48%), pentru demitere sa fiind înregistrate 2.013.099 voturi (24,75 %), din totalul celor 18.301.309 persoane înscrise în lista pentru referendum. Numărul voturilor nule a fost de 62.858 (0,77%).

Pentru analiza dinamicii voturilor luăm ca reper de comparație turul al II-lea al alegerilor prezidențiale din 12 decembrie 2004, pentru fiecare circumscripție electorală în parte (vezi Anexa 3). În urma acestei cercetări putem identifica patru tipuri de circumscripții:

i) Circumscripții cu pierderi de sub 50%: Municipiul București (1).

ii) Circumscripții cu pierderi între 50 și 60%: Brașov, Timiș, Olt, Mehedinți, Hunedoara, Argeș, Constanța, Dolj, Alba, Teleorman, Caraș-Severin, Cluj, Bihor, Gorj, Sălaj, Vâlcea, Arad, Iași, Sibiu, Botoșani (20).

iii) Circumscripții cu pierderi între 60 și 70%: Galați, Vaslui, Suceava, Prahova, Brăila, Neamț, Bacău, Vrancea, Dâmbovița, Ialomița, Buzău, Călărași, Mureș, Bistrița-Năsăud, Tulcea, Ilfov, Satu Mare, Maramureș, Giurgiu (19).

iv) Circumscripții cu pierderi cu peste 70%: Covasna, Harghita (2).

Prezența la vot: absența ultimei raportări

Una dintre chestiunile care a generat dezbateri aprinse a fost în legătură cu prezența la vot. Potrivit comunicatului Biroului Electoral Central, la **ora 17.00** „și-au exprimat opțiunea, prin vot, **28,95%** din numărul alegătorilor înscriși în listele electorale”. **În mod ciudat însă, estimarea de la ora 17.00 nu a mai fost urmată de o altă estimare în 19 mai, cu puțin timp înainte de închiderea urnelor, așa cum s-a întâmplat în toate alegerile parlamentare și prezidențiale precedente.** Suspiciunile au crescut după ce Traian Băsescu a ținut un discurs la sediul PD, după orele 20.00 ale zilei de 19 mai, în care spunea că va obține cu un milion de voturi mai mult decât la alegerile din 2004, iar prezența la vot va fi mai mare de 50%.

Analiza noastră asupra dinamicii prezenței la vot în ultimele ore ale scrutinului pune în evidență concluzii pe care le considerăm, pentru moment, „curioase”:

- ora închiderii urnelor a fost 21.00 la alegerile din 1996, 2000, 2004, la referendumul din 19 mai secțiile de votare s-au închis la orele 20.00, fără posibilitatea prelungirii votării;
- la referendum s-ar fi manifestat cea mai mare „îmbulzeală la vot”, în condițiile celei mai mici rate de prezență, **în ultimele trei ore votând 15,50% din totalul alegătorilor.** Pentru claritatea argumentării spunem că, potrivit datelor oficiale, în cele trei ore de vot (între orele 17.00-20.00) au votat o treime din români, într-un procent mai mare decât s-a votat în 2000 și 2004 în patru ore. Evident în 2000 și 2004 participarea la vot a fost superioară celei din 2007. Ca atare, ori legile statisticii sunt false, ori la adăpostul nopții se pot face multe lucruri? Nu știm, însă, ca în 19 mai să fi existat informații publice despre o prezență masivă la vot în ultimele trei ore.

Tabel privind prezența la urne în ultima parte a zilei de vot

Scrutin	Penultima Raportare*	Procent preliminar	Ultima raportare	Procent final	Diferența
3 nov. 1996	Ora 18	57,70%	Ora 20:30***	70,45%	+ 12,75%
17 nov. 1996	Ora 18	60,09%	Ora 20:30***	71,70%	+ 11,61%
26 nov. 2000	Ora 17	44,02%	Ora 20***	56,52%	+ 12,50%
10 dec. 2000	Ora 17	38,68%	Ora 20***	50,39%	+ 11,71%
28 nov. 2004	Ora 17	43,76%	Ora 20***	57,13%	+ 13,37%
12 dec. 2004	Ora 17	40,15%	Ora 20***	53,33%	+ 13,18%
19 mai 2007	Ora 17	28,95%	-**	44,45%	+ 15,50%

* Potrivit informațiilor Biroului Electoral Central

** Nu există o ultimă estimare a prezenței la vot din partea BEC.

*** Ora închiderii secțiilor de vot: 21.00

V. b) Explicații structurale

Referendumul din 19 mai a.c. a consemnat cea mai scăzută prezență la vot a consultărilor de la nivel național după 1989. Pot fi identificate mai multe explicații ale absenteismului de la vot: i) dezinteresul cetățenilor față de o dispută politică pe care nu au considerat-o ca fiind „a lor”. Tema „împărțirii puterii” nu se află în topul priorităților majorității cetățenilor, chestiunile legate de asigurarea vieții cotidiene, a sistemului de sănătate, educația, pensiile fiind elementele esențiale ale interesului public; ii) scăderea numărului cetățenilor cu domiciliu stabil în România, ca urmare a emigrării (temporare) în Occident. Dintre milioanele de cetățeni români din afara granițelor, doar 75.000 au participat la vot. Aceste date ne-ar putea indica modificarea structurii opțiunilor de vot ale electoratului, însă, manifestăm prudență în afirmarea unei opinii tranșante, deoarece referendumul din 19 mai a.c. a fost un eveniment atipic. Abia după următoarele alegeri am putea vorbi, în mod serios, despre transformări esențiale ale structurii opțiunilor electoratului.

Scorul dezastruos obținut de partidele politice din coaliția anti-prezidențială, chiar în condițiile absenteismului, indică slăbiciunea acestora. La referendumul din 19 mai 2007 au votat pentru „Da” cu aproximativ 2 milioane de alegători mai puțini decât l-au votat pe Adrian Năstase în primul tur al alegerilor prezidențiale din 2004, iar dacă ne raportăm la turul al II-lea al alegerilor prezidențiale, diferența crește la 2,8 milioane voturi. Situația este cu atât mai dramatică pentru cele cinci partide politice (PSD, PNL, PRM, PC, UDMR) cu cât o parte semnificativă, dar variabilă în funcție de fiecare formațiune politică, din electorii proprii au preferat să-l mențină pe Traian Băsescu în funcție. Motivele pentru care s-a realizat această dinamică a opțiunilor politice trebuie căutate atât în lipsa performanțelor din campania electorală, dar și în predispoziția mai veche a electoratului din România de a avea mai multă încredere în persoane decât în

instituții, de a se lăsa mai repede seduși de retorica politică decât de valorile (abstracte) ale democrației. Acest lucru ar putea fi explicat prin faptul că partidele care trebuiau să mobilizeze electoratul nu sunt construite pe baze ideologice și în jurul unor strategii naționale, ci pe criteriul politicii celui mai mic numitor comun al agendelor locale (liderilor și grupurilor de interese – fie ele și legitime – locale)

Analiza datelor referendumului pe regiuni ne indică faptul că Banatul, Transilvania, Dobrogea și Bucureștiul au votat peste media națională împotriva demiterii. În marile orașe în care există primari PD (Alba, Arad, Brașov, Cluj-Napoca, Oradea) sau cu orientări de dreapta (Timișoara, Sibiu) Traian Băsescu a obținut voturi în favoarea sa peste media națională. Această situație ne demonstrează faptul că rezultatele finale ale referendumului sunt în strânsă legătură cu activitatea din campania electorală, primarii marilor municipii acționând ca factori catalizatori ai opțiunilor împotriva demiterii lui Traian Băsescu. Dimpotrivă, în fiefurile tradiționale ale PSD (vezi datele detaliate din anexa 3) coaliția anti-prezidențială a obținut scoruri sub media națională. Această constatare poate fi explicată prin faptul că, în unele fiefuri social democrate, nu a existat o eficientă mobilizare a organizațiilor de partid. Motivele demobilizării pot fi, mai de grabă, intuite decât afirmate public.

Prezența la vot a cetățenilor români rezidenți în afara României a fost modestă (75.027 voturi), față de numărul estimat al conaționalilor care trăiesc în afara granițelor. Însă, proporția de 93,4% în favoarea lui Traian Băsescu indică frustrarea acestei categorii de votanți, care consideră că nu sunt reprezentați corect de către inițiatorii măsurii demiterii șefului statului.

Rezultatele *exit-pool*-urilor, atât cel al CURS – CCSB cât și cel al INSOMAR – Metro Media Transilvania sunt convergente în indicarea următoarelor tendințe: i) categoria de vârstă 18-30 de ani a votat cu mult peste media națională împotriva demiterii; ii) cetățenii cu studii primare și medii au votat peste media națională împotriva demiterii; iii) cetățenii din mediul urban s-au opus demiterii într-o măsură mai mare decât cei din mediul rural, în condițiile unei prezențe la vot semnificativ mai mari a mediului urban. Aceste date sintetice ne dau mai multe informații despre motivația votului:

- i) Sprijinul pentru Traian Băsescu a venit din partea tuturor categoriilor socio-profesionale, atât din mediul urban, cât și din cel rural, în măsuri diferite însă;
- ii) Traian Băsescu a găsit sprijinul său maxim în generația care a devenit matură după revoluția din 1989. Generația post-revoluționară nu pare a înțelege prea bine pericolele unui regim autoritar, mesajul pentru „apărarea Constituției” neavând semnificație pentru unii cetățeni care nu s-au confruntat ca oameni maturi cu un regim totalitar;
- iii) Cei mai mulți suporteri ai lui Traian Băsescu sunt din acea categorie de cetățeni care au un grad înalt de frustrare, fiind tineri care nu au studii superioare. Pentru aceștia, „oligarhul”, în diferitele sale ipostaze, este responsabil de nefericirea sa personală. Este tipul de electorat care răspunde cu cea mai mare rapiditate la mesajul populist, prin care lumea este simplificată în „buni” și „răi”. La polul opus al aderenței la mesajul lui Traian Băsescu sunt cetățenii de peste 55 de ani,

- care au avut de suferit în timpul regimului comunist, care dezaprobă stilul politic excentric al șefului statului, excesele acestuia;
- iv) Faptul că electoratul din mediul urban, cu un consum media mai ridicat, a votat într-o proporție peste media națională împotriva demiterii ne indică faptul că mass-media au avut o influență asupra deciziei de vot;
  - v) Prezența mai scăzută a electoratului din mediul rural, consecutiv cu orientarea sa spre Traian Băsescu poate fi explicată prin reculul pe care îl traversează PSD, care nu a reușit în ultimii doi ani să transmită mesaje convingătoare pentru vechii săi votanți, pierduți în favoarea PD și PNG.

Unul din aspectele cele mai surprinzătoare, și de aceea îngrijorător, este susținerea de către o parte a intelighenției românești, sau cel puțin a celei prezente în mass-media, a lui Traian Băsescu. Deși numeroși intelectuali au recunoscut derapajele constituționale ale șefului statului și îi disprețuiesc modul de comportament public, totuși, au declarat că au votat „Nu” la referendum.

Dacă ostilitatea intelectualității de dreapta față de PSD a devenit tradițională, cu atât mai ciudată este proslăvirea lui Traian Băsescu cu cât din coaliția anti-prezidențială a făcut parte și PNL, susținut multă vreme de intelighenție. Considerăm că acest comportament al unora dintre intelectualii români exprimă deruta față de schimbările pe care le traversează societatea românească, resimțind nevoia unui lider autoritar care să le creeze impresia că ei sunt inspiratorii și beneficiarii unei „revoluții a binelui”, în numele căreia sunt capabili să-l caționeze public pe cel mai inautentic reformator sau om politic democratic. Ei nu vor să accepte că lupta împotriva corupției este mai degrabă o mascaradă, telexjustiția fiind îndreptată pentru lovirea adversarilor politici ai lui Traian Băsescu. Condamnarea comunismului a fost asumată oportunist de către Traian Băsescu, iar efectele practice ale acestei „politici de asanare morală” sunt nule. Și, cu toate acestea, fanatismul cu care unii intelectuali continuă să-l sprijine pe Traian Băsescu nu are o explicație pe deplin rațională. Însă, prestigiul public al intelighenției a fost transferat și asupra șefului statului, contribuind în acest fel la legitimarea sa ca „om politic democratic”.

V. c) Explicații prin factori conjuncturali

Rezultatul consultării populare din 19 mai 2007 a fost obținut în condițiile unor diferențe calitative evidente între strategiile de campanie ale lui Traian Băsescu și ale coaliției care a cerut demiterea sa. În timp ce conceptul de campanie electorală a lui Traian Băsescu a fost coerent (chiar dacă nedemocratic!), distribuția rolurilor fiind asumată cu eficiență de către toți sprijinatorii săi, în rândul coaliției anti-prezidențiale improvizația a ținut locul unei strategii unitare. Traian Băsescu a reușit destul de repede și facil să-și identifice un adversar în rândul „celor 322” și a „oligarhiei”, asupra cărora s-au abătut cele mai violente critici sau amenințări („să-i aruncăm peste balustradă”). Dimpotrivă, adversarii săi nu au oferit o motivație suficient de puternică pentru mobilizarea electoratelor partidelor lor.

PSD, PNL, PRM, PC și UDMR nu au anunțat în timpul campaniei ce se va întâmpla dacă Traian Băsescu va fi demis, simpla variantă a alegerilor prezidențiale anticipate nefiind suficient de concretă pentru a o oferi o motivație cetățenilor pentru a participa la vot. Coaliția anti-prezidențială nu a anunțat cine ar putea fi înlocuitorul lui

Traian Băsescu, nici unul din liderii partidelor neasumându-și în timpul campaniei o eventuală candidatură împotriva celui pe care îl critica. În acest fel, cetățenii au primit mesajul că nu există o alternativă la Traian Băsescu, votând ca atare.

Imaginea unei coaliții anti-prezidențiale conjuncturale, cu un deficit semnificativ de implicare în campania electorală din partea PNL, în principal, a avantajat tabăra pro-prezidențială care a apărut mult mai unită și coerentă. **Morala acestei situații este aceea că dacă pornești un război, dar folosești instrumentele politicii pacifiste vei obține exact contrariul, adică propria înfrângere.**

Explicațiile pentru votul din 19 mai 2007 trebuie căutate și în greșelile flagrante ale coaliției anti-prezidențiale din perioada anterioară suspendării, dar și a campaniei electorale propriu-zise:

- Traian Băsescu a avut posibilitatea să se victimizeze, ca urmare a faptului că Dan Voiculescu, care primise certificatul de „poliție politică” și avea o imagine publică proastă, a fost ales președintele Comisiei parlamentare pentru anchetarea încălcărilor Constituției;
- Multiplele încercări de modificare a Legii referendumului, a „regulilor în timpul jocului”, au creat impresia unei răzbunări puse la cale împotriva lui Traian Băsescu. Nu credem că este întâmplător faptul că, potrivit *exit-pool*-urilor femeile l-au susținut într-o mai mare măsură pe Traian Băsescu decât bărbații. Putem considera că apetența unei părți a electoratului feminin pentru telenovele a funcționat în favoarea șefului statului;
- Măsurile Ministrului Justiției de a face schimbări la DNA au credibilizat discursul lui Traian Băsescu și a susținătorilor săi în legătură cu „reîntoarcerea corupților” la putere.

Traian Băsescu a obținut un scor de 75% în favoarea sa și pentru că partidele din coaliția anti-prezidențială nu și-au asigurat sprijinul intern și internațional. În plan intern, s-a creat percepția că partidele inițiatoare ale suspendării ar fi izolate și fără legătură cu națiunea. Pe fondul erorilor tactice ale Guvernului Tăriceanu, precum și a insuficienței explicări în mediul internațional a rațiunilor suspendării, campania electorală a fost “bruiată” de declarațiile unor politicieni/diplomați occidentali, a căror mesaj a fost interpretat ca o cauționare a președintelui Băsescu.

VI. Urmările și semnificația referendumului

VI. a) Semnificațiile rezultatelor referendumului

1) **Consultarea referendară din 19 mai a.c. poate fi privită dintr-o dublă perspectivă:** a) ca un efect al crizei de încredere între cele mai importante instituții ale statului – Parlament, Guvern și Justiție precum și dintre acestea și societate, toate indicând o adevărată criză a democrației liberale; b) ca o cauză a crizei politice, în sensul în care rezultatele sale creează premisele escaladării conflictelor politice până la punctul în care sunt puse în discuție chiar regulile jocului democratic.

Pe termen scurt, rezultatele referendumului vor putea genera lupte interne în partidele politice (în primul rând, cele considerate ca învinse dar și în cele care se consideră câștigătoare), reșezarea unor grupuri de influență, migrări politice individuale, precum și alianțe între partide care vor contura noi poli politici pe eșichierul românesc. Privit ca o cauză a crizei, referendumul va impune soluții personale și personalizate, circumscrise de lupta pentru putere, iar nu de nevoia perfecționării acțiunii politice în slujba cetățeanului.

Pe termen mediu, dacă rezultatele referendumului sunt privite ca un efect al crizei, soluțiile pot fi doar structurale (nu personale), devenind imperativă **clarificarea pozițiilor și maturizarea opozițiilor**, pentru a se vedea cine este la stânga și cine la dreapta, cine este democrat și cine populist-autoritar. Marele risc pentru partidele politice este de a intra în competiția politică post-referendum folosind mijloace populiste și încercând să-l concureze pe Traian Băsescu pe terenul care îi este acestuia cel mai cunoscut.

Partidele nu mai pot supraviețui menținând în interiorul lor grupări transpartinice, transpartizane și chiar transnaționale care fac imposibilă planificarea politică pe termen lung și reduc orice strategie națională (sau europeană) la compromis bazat pe cel mai mic numitor comun al agendelor locale. Realizarea acestei „despărțiri a apelor” reprezintă o soluție structurală.

2) Reconfirmarea lui Traian Băsescu în funcția de Președinte al Republicii prin referendum poate fi încadrată în rândul consultărilor populare din Europa Centrală și de Est care au consacrat ascensiunea populismului. Situația din România este comparabilă cu cea din Polonia, în care frații Lech și Jaroslav Kaczynski au ajuns la putere cu un mesaj populist, iar exercitarea puterii este realizată în aceeași paradigmă.

Populismul românesc prezintă, însă, trăsături aparte. În timp ce Traian Băsescu este exponentul populismului centralist-autoritar, Gigi Becali reprezintă populismul de esență neo-legionară. Recent, s-a produs o convergență periculoasă între cele două tipuri de populisme. În 27 mai 2007, în Catedrala Ortodoxă „Sfânta Treime” din Sibiu, Traian Băsescu a declarat „Foarte puțini înțeleg în viața noastră de zi cu zi că, dincolo de voința noastră, este voința lui Dumnezeu. La 19 mai, poporul român a exprimat voința lui Dumnezeu”. O astfel de declarație, de inspirație legionară (subspecie a fascismului european) pune în discuție fundamentele laice ale statului român. Prezența lui Traian Băsescu într-o biserică ortodoxă și manifestarea lui publică în interiorul unui spațiu de cult pune în evidență și concubinajul unor înalți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române cu lideri populiști. (Același Mitropolit Laurențiu Streza a acordat cea mai înaltă distincție a Mitropoliei Ardealului, „Crucea șaguniană” lui Gigi Becali).

3) Succesul lui Traian Băsescu nu trebuie considerat drept o înfrângere a democrației, ci doar un episod în lupta pentru afirmarea valorilor democratice. O asemenea luptă trebuie dată chiar și atunci când șansele succesului într-o confruntare tactică sunt reduse. A nu afirma valorile democratice de teama unui insucces conjunctural, precum cel de la 19 mai a.c., înseamnă a abandona aceste valori. Un atare abandon în sine ar fi fost adevărata înfrângere.

4) Rezultatul referendumului nu este cauza delegitimării instituției parlamentare, ci o reacție emoțională a electoratului față de o instituție deja cu o foarte scăzută cotă de încredere din partea cetățenilor, ca urmare a unei lungi acțiuni de delegitimare în toată perioada post-comunistă. Cetățenii români au indicat prin votul lor nu numai faptul că nu au fost convinși de argumentația utilizată de cele cinci partide ale coaliției anti-prezidențiale/pro-democrate, ci și că nu au încredere în judecata principalilor actori ai scenei politice democratice (Parlamentul și partidele politice) și nu consideră periculoasă abuzarea Constituției de către Traian Băsescu în sensul promovării unui regim autocratic. Scăderea respectului pentru instituția parlamentară este un fals efect al referendumului. În fapt, încrederea publică în parlamentari este la cote minime de mai mulți ani, aceasta fiind o problemă foarte importantă. Remediile trebuie căutate într-o reformă generală a instituțiilor statului și într-o înnoire și modernizare a partidelor politice, dar și într-un vast program național de informare publică și educație civică.

5) Nu referendumul din 19 mai a.c. a determinat o prăbușire a legitimității partidelor, așa cum susțin unii analiști și partizanii lui Traian Băsescu. Fenomenul neîncrederii în partide datează de la începutul anilor '90, el fiind unul din simptomele crizei democrației în România. Amplificarea neîncrederii în partidele politice a venit în contextul unei confruntări dintre instituții colective și un lider cu o remarcabilă capacitate de comunicare (manipulare).

6) Campania pentru referendum a indicat crearea unei alianțe între PD, PLD, PNG și Uniunea Populară Social-Creștină. Aceste patru formațiuni politice vor constitui ingredientele pentru noul partid-stat, ce va fi creat de Traian Băsescu pentru susținerea inițiativelor sale, inclusiv pentru modificarea în sens centralist a Constituției. Grav este faptul că acest fenomen coincide cu escaladarea autoritar populismului și emegenta partidelor neo-legionare (neo-fasciste) care s-au exprimat pentru prima dată public într-un periculos parteneriat. Fenomenul este cu atât mai îngrijorător cu cât el coincide cu ascensiunea extremei drepte în toată Europa post-sovietică (Polonia, Ungaria, Slovacia, Cehia, Bulgaria ș.a.), amintind dezvoltări similare din perioada interbelică.

***

La începutul acestui Raport am prezentat patru criterii în funcție de care am analizat acțiunea de suspendare, respectiv de demitere a lui Traian Băsescu. Concluziile noastre din perspectiva celor patru criterii sunt următoarele:

Decizia de suspendare a lui Traian Băsescu a fost **justă**. Apărarea Constituției, a democrației (reprezentative și liberale, iar nu a celei populare care este, de fapt, autoritar-populismul), a statului de drept, precum și salvagardarea echilibrului instituțional al

statului, sunt valori supreme ce justifică soluția, în condițiile încălcării lor flagrante de către Traian Băsescu. De adăugat aici și încărcătura dată de avizul consultativ al Curții Constituționale, redactat de persoane aflate sub un anume tip de presiune și, de aceea, plin de contradicții, sofisme penibile și afirmații contradictorii, precum și de apeluri pe cât de încryptate pe atât de desperate pentru ca Parlamentul să-și asume decizia finală;

Decizia de suspendare a fost **fezabilă**. Instrumentele și resursele au fost suficiente. Neefectivitatea lor a fost rezultatul conjugat al erorilor și trădării. Contextul a fost discutabil. Acest context a fost caracterizat de următoarele tendințe contradictorii:

- i) **favorabile** – izolarea internațională a lui Traian Băsescu; îndepărtarea unor categorii de intelectuali care îl susținuseră la alegerile din 2004, pe măsură ce viciile sale de comportament au devenit tot mai vizibile; îndepărtarea altor categorii de populație pe măsură ce promisiunile electorale ale lui Traian Băsescu erau tot mai puțin onorate (vezi lozinca „Să trăiți bine!”), altele erau onorate doar propagandistic (vezi decomunizarea), iar „neprezidențiabilitatea” sa devenea tot mai evidentă;
- ii) **defavorabile** – a. cei care cereau demisia erau categoria cea mai demonizată și disprețuită de personalități publice - parlamentarii; b. partidele care trebuiau să mobilizeze electoratul nu sunt construite pe baze ideologice și în jurul unor strategii naționale, ci pe criteriul politicii celui mai mic numitor comun al agendelor locale; c. Constituția este considerată ca fiind ambiguă, permițând interpretările partizane;

Decizia de suspendare **nu** a fost **durabilă**, pentru că opțiunea populară, exprimată prin referendum, a anulat votul parlamentar, generând astfel un conflict între Președinte și Parlament dar și o agravare a clivajelor dintre parlament și partidele politice de o parte și societate de altă parte;

Decizia de suspendare **nu** a fost **prudentă**, în lipsa unui „Plan B”, a unei strategii de retragere sau de ieșire din criză.

VI. b) Ostatici și jucători

Coaliția anti-prezidențială a reușit, prin acțiunea de suspendare, să obțină o victorie strategică asupra lui Traian Băsescu. Efectele acesteia par a fi însă răsturnate de amploarea victoriei tactice a lui Traian Băsescu. Spunem că victoria șefului statului este doar una tactică, deoarece un succes strategic ar fi acela în care Traian Băsescu ar obține demiterea Guvernului, dizolvarea Parlamentului, divizarea partidelor politice și crearea partidului-stat, în jurul PD.

După referendum, Traian Băsescu dorește să-și fructifice avantajul tactic într-o victorie strategică. Acesta este sensul consultărilor cu partidele politice, a mesajului din Parlament din 30 mai a.c., precum și a presiunilor exercitate asupra PSD pentru a forța demiterea Guvernului Tăriceanu. **Misiunea coaliției pro-democratice este de a bloca transformarea, de către Traian Băsescu, a victoriei tactice într-una strategică.**

Din perspectiva prerogativelor constituționale ale Președintelui Republicii, precum și a raportului de forțe din Parlament, putem decela două tipuri de actori: „ostatici” (Traian Băsescu, PD, PNL, PRM, UDMR, PLD) și „jucători” (PSD).

Traian Băsescu împreună cu sprijinitorii săi parlamentari (PD și PLD), au șanse minime să demită Guvernul printr-o moțiune de cenzură, în absența unui acord cu PSD. Ca atare, orice combinație politică este dependentă de decizia PSD, cu condiția ca acesta să joace unitar.

PD nu poate găsi aliați pentru a guverna, iar PNL și UDMR nu pot ieși de la guvernare fără pericolul de a dispărea ca actori politici relevanți

PSD trebuie să folosească actuala conjunctură politică pentru obținerea următoarelor obiective:

- i) **apărarea ordinii pluraliste, a echilibrului puterilor în stat, împiedicând concentrarea puterii în mâinile șefului statului;**
- ii) **sprijinirea unei guvernări eficiente și a unei relații transparente cu Guvernul și între acesta și baza sa politică parlamentară;**
- iii) **sprijinirea unei relații transparente între Guvern și administrația publică locală, sau între instituțiile economice având participarea statului, astfel încât partidele care au trecut în opoziție să nu dețină pozițiile din care pot bloca aplicarea programului de guvernare;**
- iv) **pregătirea cadrului pentru modificarea Constituției, pentru a se ajunge la o republică parlamentară, formă de guvernământ în concordanță cu valorile social-democrate (PSD, ca orice partid, este o avangardă, iar nu o remorcă a electoratului său. El nu trebuie să seducă ori să mituiască electoratul, ci să îl conducă și să îl convingă, ținând seama de aspirațiile și interesele acestuia, dar nu de emoțiile sale);**
- v) **pregătirea condițiilor pentru afirmarea PSD ca o alternativă de guvernare, deopotrivă eficientă și morală, și, pe cale de consecință, câștigarea viitoarelor alegeri parlamentare, astfel încât să poată fi aplicat un proiect de guvernare de esență social-democrată.**

VII. Recomandări

Plecând de la constatările privind consultarea populară din 19 mai a.c., în vederea instaurării unui climat autentic democratic considerăm necesară adoptarea următoarelor măsuri:

Reforma Constituției pentru clarificarea raporturilor inter-instituționale. În opinia noastră, o Constituție care să respecte spiritul Europei democratice, dar și nevoile societății românești, ar trebui să fie modificată în următoarele direcții:

- alegerea Președintelui Republicii de către Parlament;
- redefinirea competențelor șefului statului potrivit principiului „prezidează, dar nu guvernează”;
- clarificarea ariei pe care o acoperă imunitatea prezidențială;
- diferențierea competențelor Camerelor Parlamentului (eventual, transformarea Senatului într-o cameră a puterilor locale și regionale care ar urma să fie aleasă în întregime prin vot uninominal);
- reanalizarea principiului controlului și echilibrului reciproc între puteri, pe ramura raporturilor Guvern-Parlament;
- clarificarea competențelor Curții Constituționale, astfel încât deciziile sale să poată fi răsturnate de două treimi din numărul total al deputaților și senatorilor;

Crearea unei alianțe împotriva populismului, compusă din organizații civice, personalități cu sau fără angajamente politice, instituții de media. „Alianța anti-populistă” ar trebui să-și coordoneze eforturile în direcția i) convingerii cetățenilor în legătură cu „toxicitatea” mesajelor și soluțiilor populiste; ii) blocarea accesului în mass-media a mesajelor și liderilor populiști. Embargo-ul asupra acestora nu este o măsură nedemocratică, în Occident (în Germania în special) fiind interzise propagarea mesajelor și însemnelor naziste și fasciste.

În același sens se propune definirea propagandei antiparlamentare de orice fel, formă a propagandei totalitare de tip fascist și comunist și incriminarea sa cu sancțiunile aferente. (Acele sancțiuni se vor aplica potrivit principiului proporționalității și nu vor privi criticile aduse parlamentarilor în mod individual și individualizat.)

Guvernul și Parlamentul ar trebui să aloce fonduri pentru informarea publică în privința democrației parlamentare și a funcționării statului democratic. Programele vor fi derulate prin intermediul societății civile. Este cazul ca România să treacă la popularizarea intensă a democrației, într-un moment când atracția pentru autoritarism nu este numai populară, dar începe să-și găsească ideologi care nu se sfiesc să elogieze public tendințele autoritare.

Continuarea transparentizării finanțării activităților politice. Încrederea cetățenilor în oamenii politici va putea fi îmbunătățită dacă aceștia îi vor putea convinge că banii pentru activitățile politice nu sunt obținuți prin metode imorale. Această problemă urmează a fi aprofundată într-un raport de sine stătător al Institutului „Ovidiu

Șincai”, în care vom analiza modelele europene și practica românească a finanțării activităților politice.

Reglementarea și monitorizarea publicării sondajelor de opinie.

Pentru a evita încercările de manipulare a cetățenilor prin sondaje, așa cum s-a întâmplat cu sondajul INSOMAR – Metro Media Transilvania, recomandăm crearea unui cadru legal de acreditare a Institutelor de sondare a opiniei publice.

i. Publicarea oricăror sondaje de opinie în ultimele 10 zile înainte de ziua alegerilor este interzisă. Încălcarea acestei interdicții ar trebui inclusă în Codul penal, iar institutelor de sondare a opiniei publice ar urma să le fie retrasă licența de funcționare;

ii. Acreditarea institutelor de sondare a opiniei publice ar trebui realizată după câțiva ani de la înființare, timp în care să le fie evaluată activitatea, după modelul aplicat de alte „bresle” profesionale (notari, avocați, medici, profesori etc.) sau unor instituții (universități private) considerate a desfășura activități cu impact public. Acreditarea conduce la acordarea dreptului de a publica rezultatul sondajelor efectuate. (Ar putea fi exceptate sondajele fără impact politic sau publicarea datelor în lucrări științifice scoase de edituri consacrate.) Institutelor de sondare a opiniei publice aflate în curs de acreditare ar putea să-și desfășoare activitatea fără să-și facă publice rezultatele.

iii. Băncile de date ale unor asemenea Institute ar trebui să poată fi verificate de către instituția însărcinată cu reglementarea și supravegherea activității de sondare a opiniei publice. Această instituție ar putea fi autorizată să decidă suspendarea sau chiar interzicerea activității celor care au recurs la manipularea sondajelor, precum și, cumulativ sau alternativ, să aplice amenzi contravenționale dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni.

Garantarea transparenței și combaterea conflictului de interese în cazul ONG-urilor.

i. Se impune modificarea cadrului legal privind asociațiile și fundațiile, în sensul introducerii unei distincții între ONG-urile neutre și cele militante. Cele militante trebuie să îndeplinească mai multe condiții de transparență, printre care și publicarea obligatorie a sursei fondurilor pe care le utilizează, a listei membrilor și a tipurilor de legătură cu partidele politice.

ii. În cazul ONG-urilor care decid să activeze în spațiul politic, ar trebui instituite criterii de funcționare care să evite intrarea în conflict de interese. În acest sens, ar trebui definite prin lege cazurile posibile de asemenea conflicte de interese, modul de declarare și de evitare a lor.

iii. În cazul în care ONG-urile sau instituțiile specializate în efectuarea de studii și cercetări cu caracter social-politic intră în relații contractuale ori de cooperare cu diverși parteneri, ele ar trebui să dea o declarație de independență și neutralitate prin care să dezvăluie orice împrejurare care le-ar face să-și îndeplinească obligațiile asumate sub influențe partizane.

iv. Prin lege ar trebui stabilite modalitățile de răspundere ale conducerii ONG-urilor față de propriii membri atunci când ele au fost implicate în acțiuni politice fără acordul și informarea acestora. Un asemenea acord se recomandă să fie obținut în condițiile unei proceduri speciale.

Reglementarea conflictelor de interese în mass-media. Parlamentul trebuie să adopte o lege, după modelul polonez, prin care se interzice crearea unor carteli de presă: proprietarii unui post public de televiziune nu pot deține un cotidian cu audiență națională. Patronii din presă nu trebuie să mai aibă interese în alte domenii economice și nici să fie activi în viața politică.

Combaterea manipulărilor din presă. Sugerăm adoptarea de către mass-media, de către asociațiile profesionale ale jurnaliștilor, precum și de orice asociații profesionale din domenii care au tangență cu comunicarea publică, a unor coduri deontologice privind comunicarea corectă și combaterea manipulării. Prin atari coduri se impune să fie instituite tribunale profesionale de onoare care să judece reclamațiile privind comunicarea manipulativă și să stabilească sancțiuni profesionale și morale. La aceste tribunale este indispensabil să aibă acces nu doar membrii breslei, ci orice persoană care a fost lezată de actul de manipulare. Codurile în discuție trebuie să includă și remediile aplicabile în cazurile de manipulare, remedii constând în special din publicitatea amplă dată dezmințirilor, replicilor și comunicărilor corective. Ar putea fi avută în vedere adoptarea unor criterii pentru angajarea în presă, prin care să fie certificată competența profesională și evaluată probitatea morală. Încălcarea codurilor deontologice ar urma să determine pierderea calității de jurnalist.

Pentru Partidul Social Democrat, Institutul „Ovidiu Șincai” are următoarele recomandări:

- I. Deoarece cheia ecuației politice se află în acest moment la PSD, îi recomandăm să inițieze un moratoriu pentru stabilitatea politică a României pentru un termen de șase luni, astfel încât să fie create condiții optime alegerilor europene de la toamnă și pentru îndeplinirea angajamentelor față de UE. Aceasta presupune neintrarea PSD la guvernare, dar sprijinirea în Parlament a actualului guvern, pe baze transparente, prin semnarea unui protocol de colaborare politică la nivel parlamentar, care să includă condițiile susținerii politice și inventarul inițiativelor legislative care vor trebui adoptate până la sfârșitul acestui an. Protocolul va fi supus unei evaluări la sfârșitul perioadei sale de valabilitate.
- II. PSD trebuie să propună Președintelui României și liderilor partidelor politice parlamentare un **Acord pentru respectarea Constituției** (vezi Anexa 1).
- III. PSD trebuie să înțeleagă mesajul politic transmis de electorat la referendum și să-și accelereze transformarea internă, prin reconstruirea organizatorică, continuarea procesului de atragere și propulsare a unei garnituri de lideri politici capabili să facă față competiției politice interne și internaționale. Dintre propunerile concrete menționăm:
  - accelerarea reformei politicii de resurse umane a partidului și deschiderea acestuia și mai mult către societate. Debirocratizarea PSD și refacerea activismului politic bazat pe asumarea unor valori doctrinar-ideologice este esențială; liderii partidului trebuie selectați în funcție de obiectivele politice și valorile sale, iar nu obiectivele și valorile trebuie selectate în funcție de lideri;

- pregătirea rapidă a unui program de guvernare, ale cărui linii strategice să fie finalizate la începutul toamnei acestui an;
- aducerea în politica românească a agendei politice specifice partidelor social-democrate europene, din care menționăm problema drepturilor femeilor și cea ecologică;
- abandonarea strategiei negocierilor subterane, pentru obiective netransparente, care țin de interesele unui curent sau al altuia;
- specializarea unor vectori comunicaționali pentru noile domenii sociale cerute de integrarea europeană;
- impulsivarea dezbaterilor autentice în partid, ocazii cu care pot fi evaluate în mod real diferențele de opinii și curentele existente în PSD.

IV. În pofida eșecului de la referendum, lupta pentru apărarea Constituției și a statului de drept trebuie să continue, deoarece aceasta face parte din substanța identității PSD ca partid democratic și progresist. În măsura în care rezultatele referendumului pot fi definite ca o victorie a autoritar-populismului, PSD (ca, de altfel, toate partidele democratice) trebuie să evite ieșirea din impasul înfrângerii prin intrarea în logica discursului populist. Aceasta ar însemna transformarea unei înfrângeri tactice într-o înfrângere strategică (fără a se obține măcar compensații tactice, întrucât în materie de populism nimeni nu poate concura prin imitație cu originalul care este domnul Traian Băsescu.) Vor trebui alese, însă, cu mai multă atenție mijloacele prin care acest lucru trebuie realizat, precum și cei mai adecvați comunicatori pe aceste chestiuni.

V. Pregătirea relansării politice a PSD prin alegerile pentru Parlamentul European. Selecția candidaților și lista finală cu care PSD se va prezenta în alegeri vor trebui să asigure crearea condițiilor pentru succesul în alegerile locale și ulterior în cele parlamentare. Dacă, dimpotrivă, PSD va pierde și alegerile europene, riscul principal este de a se transforma din partid-pivot al scenei politice într-un actor cu rol secundar, a cărui influență în transformarea României nu va putea fi decât minoră.

ANEXE

Anexa 1:

Acord pentru respectarea Constituției

Președintele României, domnul Traian Băsescu, pe de o parte,
și
Președinții partidelor parlamentare (numele urmează)

Observând impasul politic și instituțional la care s-a ajuns în România;

Constatând că permanentizarea și escaladarea controverselor dintre principalii responsabili politici ai țării riscă să împingă România spre haos politic, economic și social intern, precum și spre izolare internațională;

Apreciind că fenomenele de criză politică actuale, care se agravează continuu, sunt rezultatul unui concurs nedorit și dăunător între diferitele moduri în care Constituția României este interpretată și aplicată de către responsabilii politici și instituțiile pe care le conduc;

Dorind să oprească adâncirea crizei și să evite viitoare confruntări politice radicale susceptibile a duce până la înlocuirea unui guvern politic cu solidă susținere parlamentară printr-un guvern de tehnicieni, precum și la ruperea oricărei legături de încredere între cetățeni și elita politică românească;

Considerând că apărarea Constituției, a echilibrului inter-instituțional și a stabilității politice este de datoria lor, precum și că la acestea se poate ajunge prin oprirea controverselor constituționale pe baza unei interpretări și aplicări unitare a legii fundamentale a țării în conformitate cu litera și spiritul ei;

AU CONVENIT URMĂTOARELE:

1. Președintele României acceptă că **rolul său constituțional fundamental este acela de mediator între instituțiile statului, precum și între stat și societate**, și înțelege să se limiteze la exercitarea exclusivă a acestui rol. De asemenea, Președintele este de acord că toate **competențele sale speciale prevăzute de Constituție trebuie înțelese și exercitate în conformitate cu natura și exigențele rolului său fundamental de mediere**, ele fiind derivate din acesta și fiind aplicațiuni ale sale. În consecință Președintele se va abține de la orice acțiune politică partizană ori menită a promova o agendă politică proprie.
2. Președintele României și Președinții partidelor politice parlamentare sunt de acord că, potrivit Constituției, **plenitudinea competențelor în materia administrării politicii interne și externe a statului aparține Guvernului**.
3. De asemenea, ei sunt de acord că Guvernul este ținut la aplicarea unei politici interne și externe care să se fie pe deplin conformă cu un **program inițiat de Guvern și aprobat de Parlament**. Controlul acestei conformități este de competența exclusivă a Parlamentului. În acest context, se recunoaște că opoziția exercită un rol de interes public esențial pentru funcționarea mecanismelor

- democratice și pentru garantarea echilibrului inter-instituțional. Șeful statului este obligat la **echidistanță atât cu privire la raporturile dintre Parlament și Guvern cât și la raporturile între majoritatea parlamentară și opoziție.**
4. Președintele României nu are nici un fel de atribuții în ceea ce privește conceperea, aprobarea, aplicarea, inițierea sau controlul politicii interne sau externe a României. Atunci când o anumită politică vizează un interes național fundamental (ceea ce este cazul atunci când în discuție se află siguranța națională) **Președintele are dreptul să fie consultat în legătură cu soluționarea problemelor de interes național major, să încurajeze adoptarea unei anumite soluții sau să avertizeze împotriva riscurilor pe care ea le presupune.** Procedând astfel (prin mesaje adresate Parlamentului, prin participarea la anumite ședințe de Guvern, prin retrimiterăa unor acte normative către Parlament spre reconsiderare sau prin declarații publice) **șeful statului trebuie să evite a se substitui opoziției parlamentare ori legislativului** în ansamblul său. Poziția Președintelui va trebui exprimată totdeauna în termeni neutri, obiectivi, nepolemici, nepartizani, raționali, constructivi și prin aceasta potriviți cu sensul demnității naționale pe care este chemat să îl personifice.
  5. Președintele României și Președinții partidelor politice parlamentare sunt de acord că **plenitudinea competenței legislative la nivel național aparține Parlamentului.** În exercitarea atribuțiilor lor respective, membrii acestuia au aceeași legitimitate ca și șeful statului fiind aleși prin vot direct, universal și secret.
  6. Președintele României se va abține de la adoptarea oricăror norme de lucru ale instituției prezidențiale care să contravină legii sau care, sub cuvânt că interpretează legea, să ajungă la modificarea legii sau să adauge la lege. Neavând inițiativă legislativă, Președintele se va abține și de la inițierea – directă sau prin interpuși – unor proiecte de lege. Atunci când este consultat în legătură cu acestea nu le va bloca promovarea, refuzând să își formuleze avizul (fie el pozitiv sau negativ) într-un interval de timp rezonabil. De asemenea, observând că, potrivit Constituției, parlamentarii nu au un mandat imperativ, **Președintele se va abține de la inițierea oricăror consultări referendare în domenii rezervate legislativului,** întrucât aceasta ar duce la transformarea mandatului parlamentar din neimperativ într-unul imperativ.
  7. Semnatarii prezentului document sunt de acord că **formarea coalițiilor de guvernare, ca și restructurarea sau desfacerea acestora sunt de competența exclusivă a partidelor parlamentare.** În consecință, șeful statului se va abține de la orice intervenție menită să ducă la formarea sau modificarea majorității parlamentare. În desemnarea Primului Ministru, consultările organizate de șeful statului au ca scop exclusiv: a) constatarea existenței unei majorități suficiente pentru susținerea unui guvern cu o anumită structură politică; b) facilitarea constituirii unei asemenea majorități, în măsura în care ea nu s-a putut forma altfel, prin activități specifice bunelor oficii (consultare și mediere).
  8. În exercitarea atribuțiilor prevăzute la punctul 7 Președintele va ține seama de **obligația apărării și promovării valorilor moral-politice pe care Constituția le-a așezat la temelie statului român,** în așa fel încât să fie evitat accesul la guvernare a forțelor care se opun – direct sau indirect, implicit sau explicit –

statului de drept, principiilor democrației pluraliste sau respectului pentru drepturile omului.

9. **În domeniul numirilor și eliberărilor din funcții** rolul Președintelui constă fie în formularea de propuneri în legătură cu care decizia urmează a fi luată de Parlament ori în oficializarea propunerilor făcute de alte instituții abilitate (Premier, CSM etc.). În ipoteza din urmă, Președintele se poate opune revocării sau numirii doar în măsura în care constată că ele au fost promovate cu încălcarea procedurii prevăzute de Constituție ori de legile speciale având caracter constituțional. Președintele înțelege că nu are competența de a analiza pe fond deciziile de revocare sau numire formulate de către instituțiile îndreptățite și că nu poate amâna oficializarea lor după ce a constatat conformitatea între procedura urmată în formularea propunerii și normele constituționale pertinente. În orice caz, și în acest domeniu Președintele are dreptul de a fi consultat, de a încuraja și de a avertiza înainte ca o decizie de revocare sau de numire să îi fie remisă oficial.
10. Fac excepție de la prevederile punctului 9 numirile și eliberările din funcțiile aflate pe statul Administrației prezidențiale.
11. **În domeniul prezidării diferitelor instituții** (CSAȚ, ședințe de Guvern etc.), semnatarii prezentului document sunt de acord că rolul constituțional al Președintelui României este limitat la administrarea procedurii dezbaterilor la care asistă. Aceasta include și procedurile privind facilitarea (de pe poziții nepartizane) realizării consensului între participanții la respectivele dezbateri. În consecință, șeful statului nu dă dispoziții obligatorii și nu exercită controlul de fond nici cât privește structurile ale căror întruniri le prezidează (cu excepția Administrației prezidențiale) nici cât privește instituțiile care le compun (servicii de informații, ministere etc.).
12. Ținând seama de ordinea constituțională astfel cum a fost descrisă mai sus, **Președintele României înțelege că pe viitor toate consultările pe care dorește să le aibă cu Executivul se vor desfășura prin intermediul Primului Ministru** ori, dacă se doresc discuții directe cu titularii ministerelor, departamentelor sau agențiilor guvernamentale, cu înștiințarea prealabilă și acordul Primului Ministru. Nici o înțelegere între Președinte și vreunul dintre titularii structurilor guvernamentale menționate nu își va produce efecte fără aprobarea Primului Ministru sau a guvernului, după caz.
13. **În domeniul informațiilor clasificate**, semnatarii prezentului document sunt de acord că ele se culeg, păstrează și circulă potrivit legii, în așa fel încât să servească în aplicarea de către Guvern a programului său de politică internă și externă aprobat de Parlament. În consecință, structurile tehnice menite să asigure centralizarea și sintetizarea datelor furnizate de diferitele servicii de informații care funcționează în România vor fi organizate prin lege, vor fi puse sub controlul administrativ al Guvernului și sub controlul politic al Parlamentului, șeful statului urmând să își păstreze funcția de a prezida dezbaterile CSAȚ cu scopul facilitării unei bune coordonări inter-instituționale. Președintele României și Președinții partidelor politice parlamentare sunt de acord să susțină promovarea legislației necesare în acest sens.
14. **În domeniul politicii externe** părțile semnatare ale prezentului document sunt de acord că, potrivit Constituției, Guvernul are plenitudinea de competență. În acest

sens, Guvernul inițiază negocierea tratatelor internaționale și le negociază în concret, numește sau revocă șefii misiunilor diplomatice ale României, inițiază contacte internaționale și alte acțiuni de politică externă. Președintele României oficializează prin semnătura sa și face opozabile tratatele internaționale negociate de Guvern, acreditarea sau retragerea șefilor de misiuni numiți sau revocați de Guvern, politica externă generală promovată de Guvern. Președintele nu poate antama fondul tratatelor și, în general, al angajamentelor internaționale asumate de Guvern. El nu poate nici refuza oficializarea deciziilor guvernamentale privind numirile și revocările de ambasadori. De asemenea, în întâlnirile cu parteneri străini el nu poate da expresie unor opțiuni de politică externă neagreate de Guvern sau contrare politicii acestuia. Singura instituție care controlează și sancționează politica externă a Guvernului este Parlamentul. În exercitarea atribuțiilor sale de politică externă, Președintele personifică statul și dă expresie politicii acestuia, dar nu personalizează statul și nu este creatorul politicii externe a acestuia.

15. **Ministrul de externe al României nu se subordonează Președintelui.** El îl asistă pe Președinte, în așa fel încât să garanteze că acesta nu dă expresie altei politici decât celei promovate de Guvern și răspunde pentru îndeplinirea unei atari misiuni în fața Primului Ministru și a Parlamentului.
16. Președintele României nu răspunde pentru opțiunile sale politice și pentru actele întreprinse în exercițiul competențelor sale constituționale, decât în fața electoratului. Parlamentul îl poate sancționa pe Președinte doar în cazul încălcării Constituției, respectiv al depășirii competențelor sale constituționale. În aceste condiții de imunitate și impunitate politică cvasi-absolută, Președintele României și Președinții partidelor politice parlamentare sunt de acord că **șeful statului nu poate întreprinde și nu va întreprinde nici o acțiune cu consecințe directe asupra politicii statului și nu poate lua decizii cu aplicabilitate directă în domeniul vreuneia dintre cele trei puteri ale statului (legislativă, executivă sau judecătorească).**
17. Semnatarii prezentului document cer Guvernului României să analizeze legislația în vigoare și să propună Parlamentului măsurile necesare spre a o aduce în consonanță cu cele prevăzute în prezentul Acord constituțional. Partidele parlamentare vor sprijini adoptarea unei asemenea legislații în regim de urgență.

Încheiat la București, la data de .....în ....exemplare având valoare egală.
SEMNĂTURILE

Anexa II

Cronologia evenimentelor suspendării/demiterii președintelui Traian Băsescu

- 11 ianuarie 2007 - *Scandalul Bilețelului roz* - Secretarul executiv al PD Elena Udrea declară, la *Sinteza zilei* de pe *Antena 3*, că și-a amintit că, în perioada în care era consilier la Cotroceni, șef al Cancelariei prezidențiale, premierul Călin Popescu Tăriceanu i-a trimis, în primăvara lui 2005, președintelui Traian Băsescu „o scrisoare în care îi cerea să intervină la Parchetul General pentru Dinu Patriciu și chiar cerea date din proces”.
- 12 ianuarie 2007- Premierul Călin Popescu Tăriceanu cataloghează drept „o făcătură” acuzațiile Elenei Udrea potrivit cărora i-ar fi cerut lui Traian Băsescu să intervină pentru Dinu Patriciu, declarând că nu putea să-i ceară așa ceva președintelui.
- 17 ianuarie 2007 - Președintele Traian Băsescu declară, într-o conferință de presă, la Palatul Cotroceni, că a trimis la Guvern raportul și cardul de corespondență privată cu primul-ministru Călin Popescu Tăriceanu, precizând că semnificația cardului era că premierul îi propunea un parteneriat cu oligarhiile. În timpul conferinței de presă, șeful statului a arătat biletul în fața camerelor, dezvăluind, astfel, conținutul acestuia.
- 18 ianuarie 2007 - Liderul PSD, Mircea Geoană, anunță că va declanșa procedura de suspendare din funcție a șefului statului, dar precizează că social-democrații cer ca Băsescu și Tăriceanu să demisioneze din funcții, iar Justiția să se autosesizeze în legătură cu acuzațiile pe care aceștia și le-au adus.
- 18 ianuarie 2007 - Președintele PC, Dan Voiculescu, l-a acuzat pe președintele Traian Băsescu de trafic de influență, susținând că șeful statului i-ar fi cerut, printr-un bilet, fostului ministru al Economiei Codruț Șereș să intervină în favoarea unui grup de interese.
- 18 ianuarie 2007 - PRM cere destituirea din funcție a președintelui Băsescu și a premierului Tăriceanu și organizarea de urgență a alegerilor anticipate, parlamentare și prezidențiale.
- 18 ianuarie 2007 - Vicepreședintele PNL, senatorul Varujan Vosganian, declară, la finalul ședinței Biroului Politic Central, că liberalii îl susțin în continuare pe premierul Călin Popescu Tăriceanu, somându-l, totodată, pe Traian Băsescu să revină în cadrul constituțional.
- 18 ianuarie 2007 - Liderul PD, Emil Boc, afirmă că intenția PSD de suspendare a președintelui ar fi în favoarea șefului statului, pentru că s-ar ajunge la un referendum al cărui rezultat va fi pozitiv pentru Traian Băsescu, deci Parlamentul va fi dizolvat și se va ajunge la anticipate.
- 18 ianuarie 2007 - Vicepreședintele Partidului Liberal Democrat, Gheorghe Flutur, acuză existența unor „înțelegeri triplu-ștecher” între PNL, PC și PSD.
- 20 ianuarie 2007 - Președintele PSD, Mircea Geoană, anunță că liderii partidului au stabilit formarea unui comitet de juriști care trebuie ca, într-o săptămână, să finalizeze sesizarea către Curtea Constituțională în vederea demersului de suspendare din funcție a președintelui Băsescu.
- 22 ianuarie 2007 - Președintele Traian Băsescu atacă, în cadrul unui interviu acordat TVR, „sistemul preluat de la guvernările anterioare, de la PSD”. Președintele a precizat că are o responsabilitate pentru ce s-a întâmplat după 17 ianuarie, când a prezentat, la Cotroceni, biletul primit de la premierul Tăriceanu. „Nu poți să te derobezi de responsabilitate când lansezi un astfel de document, să zicem privat”, a spus Băsescu.

- 23 ianuarie 2007- Reuters comentează că Guvernul României este în pragul unui colaps, la numai trei săptămâni după intrarea în Uniunea Europeană, punând în pericol speranțele țării de a obține beneficii rapide în urma aderării.
- 23 ianuarie 2007- Liderul PC, Dan Voiculescu, anunță că PC dorește suspendarea președintelui Traian Băsescu, dar nu pe motivul bilețelilor, ci pe baza probelor pe care le au conservatorii, potrivit cărora șeful statului s-ar face vinovat de subminarea economiei naționale și de fals în declarații.
- 23 ianuarie 2007- Liderul PRM, Corneliu Vadim Tudor, afirmă că 15 reprezentanți ai partidului au semnat lista pentru suspendarea din funcție a președintelui Traian Băsescu, pe care l-a catalogat drept „cel mai mare mafiot” din România și din Europa.
- 26 ianuarie 2007- Președintele PSD, Mircea Geoană, anunță că oficialii partidului au reușit să strângă semnăturile a cel puțin o treime dintre parlamentari, necesare inițierii procedurii de suspendare din funcție a președintelui Traian Băsescu.
- 27 ianuarie 2007 - Președintele PD, Emil Boc, declară că, dacă PNL va susține demersul PSD de suspendare a președintelui Traian Băsescu, Alianța D.A. „nu se mai justifică”.
- 28 ianuarie 2007 - Vicepreședintele PSD Ilie Sârbu anunță că sesizarea către Curtea Constituțională privind suspendarea din funcție a președintelui Traian Băsescu este finalizată, el arătând că aceasta mai poate suferi unele modificări în cadrul unei ședințe a partidului.
- 30 ianuarie 2007 - Președintele Traian Băsescu afirmă că, în măsura în care se respectă Constituția și legile în vigoare la începutul mandatului său și în măsura în care inițiatorii se mențin în „limitele decenței”, acțiunea de suspendare a sa din funcție este democratică.
- 30 ianuarie 2007 - Prim-vicepreședintele PRM Lucian Bolcaș declară că formațiunea sa a primit și discută sesizarea PSD către Curtea Constituțională privind suspendarea președintelui, el arătând că documentul cuprinde și probe materiale împotriva lui Traian Băsescu, respectiv demisiile șefilor SRI și SIE.
- 5 februarie 2007 - Mircea Geoană anunță că specialiștii juridici ai partidului au finalizat forma juridică a sesizării ce va fi trimisă Curții Constituționale în vederea suspendării președintelui, în sesizare fiind reținute 30 de capete de acuzare.
- 10 februarie 2007- Parlamentarii Partidului Liberal Democrat cer ca la referendumul privind demiterea președintelui Traian Băsescu să fie și o întrebare privind dizolvarea Parlamentului. La rândul său, Președintele PD, Emil Boc, declară că, dacă la referendum, Traian Băsescu este reconfirmat în funcție, Curtea Constituțională a trebui să stabilească dacă trebuie dizolvat Parlamentul și organizate alegeri anticipate.
- 12 februarie 2007 - Conducerea PSD a aprobat documentul de sesizare a Curții Constituționale privind inițierea procedurilor de suspendare din funcție a președintelui.
- 13 februarie 2007 - Liderii PSD le-au înmănat ambasadorilor a 20 de state UE și NATO sesizarea depusă la Birourile Permanente ale Parlamentului în vederea inițierii procedurii de suspendare a președintelui Traian Băsescu.
- 14 februarie 2007 - Președintele Traian Băsescu pledează, într-un discurs în Parlament, pentru reformarea clasei politice și lansează procedura de organizare a unui referendum pentru introducerea votului uninominal, acuzând coalițiile transpartinice împotriva reformei și împotriva dorinței opiniei publice.
- 26 februarie 2007- Vicepreședintele PSD Victor Ponta anunță, după ședința Biroului Permanent Național al partidului, că social-democrații nu vor susține instituirea unei comisii parlamentare de anchetă pentru suspendarea din funcție a președintelui Traian Băsescu.
- 28 februarie 2007 - Parlamentul aprobă înființarea unei comisii de anchetă privind suspendarea din funcție a președintelui Traian Băsescu. Plenul celor două Camere a aprobat, de asemenea, componența nominală a comisiei, PD refuzând să își desemneze cei doi reprezentanți. Liderul PC, Dan Voiculescu, este ales președinte al comisiei.

- 28 februarie 2007 - În replică, președintele Traian Băsescu apreciază că miza acțiunii Parlamentului este „un președinte care să tacă”, ceea ce însă este „de neobținut”, el subliniind că Legislativul este liber să ia deciziile pe care le consideră constituționale, dar că el nu își va schimba atitudinea.
- 21 martie 2007 - Dan Voiculescu, președintele Comisiei de anchetă privind suspendarea din funcție a președintelui Traian Băsescu, anunță că raportul elaborat de comisie conchide că șeful statului a încălcat Constituția și este implicat în fapte de natură penală.
- 21 martie 2007 - Deputații au adoptat, cu 198 de voturi „pentru”, 46 „împotriva” și două abțineri, Legea referendumului, prin care demiterea președintelui poate fi făcută cu votul majorității cetățenilor care se prezintă la referendum, indiferent dacă șeful statului a fost ales din primul sau al doilea tur de scrutin.
- 3 aprilie 2007- Cabinetul Tăriceanu II este aprobat de Parlament. Președintele Traian Băsescu susține că noul guvern este ilegal, nu se bazează pe opțiunea electoratului din 2004, acuzând susținerea parlamentară a PSD.
- 5 aprilie 2007 - Curtea Constituțională a constatat, cu majoritate de voturi, că propunerea de suspendare din funcție a președintelui Traian Băsescu „se referă la acte și fapte de încălcare a Constituției, săvârșite în exercițiul mandatului care, prin conținutul și consecințele lor, nu pot fi calificate drept încălcări grave, de natură să determine suspendarea din funcție a Președintelui României, în sensul prevederilor art.95 alin.(1) din Constituție”, rămânând ca Parlamentul să se pronunțe asupra gravității faptelor pentru care s-a propus suspendarea din funcție. Curtea a dat aviz negativ la propunerea de suspendare.
- 17 aprilie 2007 - Curtea Constituțională a trimis Parlamentului motivația avizului negativ dat cu privire la propunerea de suspendare din funcție a președintelui Traian Băsescu. Curtea consideră că prerogativele constituționale și legitimitatea democratică pe care i-o conferă alegerea de către electoratul întregii țări îi impun președintelui să aibă un rol activ, prezența lui în viața politică neputând fi rezumată la un exercițiu simbolic și protocolar.
- 17 aprilie 2007 - Președintele Traian Băsescu a susținut o declarație de presă în care a afirmat oficial că va demisiona dacă Parlamentul va duce suspendarea până la capăt, reluând afirmațiile făcute într-un interviu acordat ziarului Cotidianul. „Votul de suspendare va fi pentru mine semnalul că nu se pot face aceste priorități și atunci nu avem nicio altă soluție democratică decât întoarcerea la electorat”, a spus Traian Băsescu.
- 18 aprilie 2007 - Mircea Geoană îl acuză pe președintele Traian Băsescu că a cerut serviciilor de informații date compromițătoare despre judecătorii Curții Constituționale și prezintă două note ale prim-adjunctului directorului SRI Florian Coldea. SRI neagă, susținând că sunt „note de birou” în cadrul unor verificări interne.
- 18 aprilie 2007 - Președintele Traian Băsescu anunță că nu va participa la ședința Parlamentului în care se discută suspendarea sa și reia acuzațiile la adresa coaliției anti-prezidențiale. Traian Băsescu îl acuză pe Mircea Geoană că manipulează opinia publică și discreditează avizul legal al Curții Constituționale.
- 19 aprilie 2007
  - 14.56 – Parlamentul decide suspendarea lui Traian Băsescu din funcția de președinte al României, cu 322 de voturi pentru, 108 contra și 10 abțineri.
  - 15.20 – Cotroceniul confirmă că Traian Băsescu va merge în jurul orei 18.00 la mitingul din Piața Universității, care debutase în jurul orei 14.00;
  - 15.30 – Premierul Tăriceanu îi cere public lui Traian Băsescu să demisioneze și spune că acesta nu mai are dreptul moral să candideze pentru un nou mandat;
  - 16.15 – Mircea Geoană declară că Traian Băsescu nu ar mai trebui să candideze;
  - 16.40 – Liderii Partidului Popular European consideră criza din România „regretabilă“;

16.45 – Gigi Becali afirmă că, dacă poporul îl vrea pe Traian Băsescu, trebuie să iasă în stradă;
 17.15 – Liderul PIN, Cozmin Gușă, e alergat și îmbrâncit de manifestații din Piață;
 17.20 – Documentele oficiale ale suspendării sunt trimise la Curtea Constituțională;
 17.30 – Mitingul din Piața Universității obține autorizație;
 17.30 – Hotărârea de suspendare e publicată de Monitorul Oficial;
 17.45 – Theodor Stolojan e întâmpinat de manifestații din Piață;
 18.10 – Emil Boc califică votul pentru suspendare drept cel mai mare eșec al democrației românești;
 18.59 – Traian Băsescu ajunge în Piața Universității;
 19.04 – „De luni am să încep să vă spun adevărul despre această guvernare!“, le spune Traian Băsescu manifestaților din Piață. Cu Stolojan fluturând tricolorul în dreapta sa, Traian Băsescu își încheie discursul spunând: „Vă mulțumesc și mergeți acasă, voi fi în continuare președintele românilor!“.

- 22 aprilie 2007 - Fundația pentru Încălzirea Capitalei și Asociația pentru Siguranța Cetățenilor, două organizații neguvernamentale, au organizat cu acordul Primăriei Capitalei, în Piața Constituției, un miting pro-Băsescu.
- 3 mai 2007 - Curtea Constituțională decide că Președintele Republicii poate fi demis prin referendum de majoritatea celor prezenți la vot, indiferent de câți cetățeni se prezintă la vot.
- 3 mai 2007 – În semn de protest față de parlamentarii care au votat suspendarea președintelui Traian Băsescu, PD a inaugurat „Aleea 322” formată din 322 de „piramide-țeapă” așezate la intrarea în Parcul Tineretului din București.
- 5 mai 2007 - Mai multe asociații ale românilor din Spania au organizat mitinguri de susținere a președintelui suspendat, Traian Băsescu, la Madrid și Castellon (Spania). Traian Băsescu a participat la aceste mitinguri însoțit de Monica Macovei, Anca Boagiu și Sebastian Lăzăroiu.

Mitinguri organizate de PD-PLD în cadrul campaniei pentru referendumul de demitere a șefului statului:

6 mai 2007 – Constanța, Piața Ovidiu. Prezent la acest miting, Traian Băsescu a declarat, printre altele: „În toamna anului 2008, când vor fi alegerile legislative, va fi momentul decisiv, când românii vor putea să-i arunce peste balustrada parlamentului pe cei 322 care au votat împotriva intereselor românilor.”

9 mai 2007 - Cluj-Napoca, Piața Lucian Blaga. În cadrul acestui miting, pentru prima oară de la suspendare, Băsescu a nominalizat oligarhii pe care-i acuză de controlarea scenei politice: „Mă auziți vorbind de ceva vreme de oligarhii tranziției, care vor să continue să controleze viața de zi cu zi a românilor. (...) Pentru a nu avea dubii, îi enumăr chiar acum: - Dinu Patriciu, alături de Călin Popescu Tăriceanu, Dinu Patriciu ca adevărat conducător al PNL și al guvernului. - Dan Voiculescu, un alt om care de 17 ani influențează decizii politice în favoarea lui. - Dan Ioan Popescu - omul care a pus bazele sistemului ticăloșit din vânzarea de energie. - Attila Verestoly - omul care are pretenția că dă de mâncare românilor. (...) - Viorel Hrebenciuc - sfiorul și artizanul acestui act de suspendare a președintelui Românie, alături de, din păcate, un fost președinte, Ion Iliescu. - Ion Iliescu - înspăimântat că refuz să fac intervenții pentru ca dosarul Revoluției și dosarul Mineriadei din ‘90 să fie stopate.”

12 mai 2007 - Craiova, Piața Prefecturii

13 mai 2007- Iași, Piața Unirii

Mitinguri în favoarea demiterii lui Traian Băsescu organizate de PSD:

9 mai 2007 – *Sibiu*, Sala „Transilvania”

12 mai 2007 – *Pitești*, Piața Vasile Milea

13 mai 2007 – *Iași*, Piața Palatului Culturii

17 mai 2007 – Miting anti-Băsescu organizat la Academia Militară (*București*) de către PSD, PNL, PRM, PC.

Anexa III

Rezultate comparative 12 decembrie 2004-19 mai 2007

Scrutin Judet/Beneficiar	12 decembrie 2004		19 mai 2007		Diferența nr. de voturi 2004/2007*	Diferența procentuală
	Traian Băsescu	Adrian Năstase	NU	DA		
Alba	106.629	68.487	124.440	30.709	- 37.778	- 55,16%
Arad	125.394	73.532	152.255	30.515	- 43.017	- 58,50%
Argeș	150.013	146.260	160.393	66.473	- 79.787	- 54,55%
Bacău	149.299	176.940	179.186	68.167	- 108.773	- 61,48%
Bihor	137.225	110.658	176.651	49.012	- 61.646	- 55,71%
Bistrița-Năsăud	67.967	61.065	92.144	20.902	- 40.163	- 65,77%
Botoșani	73.465	143.924	85.859	57.621	- 86.303	- 59,96%
Brașov	191.074	98.789	214.405	47.867	- 50.922	- 51,55%
Brăila	82.896	103.219	92.541	40.733	- 62.486	- 60,54%
Buzău	96.522	138.759	132.707	49.299	- 89.460	- 64,47%
Caraș-Severin	86.478	66.491	104.298	29.642	- 36.849	- 55,42%
Călărași	59.966	76.503	73.353	26.474	- 50.029	- 65,39%
Cluj	182.556	131.505	221.052	58.566	- 72.939	- 55,46%
Constanța	225.172	144.431	258.187	65.533	- 78.898	- 54,63%
Covasna	37.307	38.686	47.625	9.767	- 28.919	- 74,75%
Dâmbovița	116.450	144.332	148.837	52.857	- 91.475	- 63,38%
Dolj	164.378	175.653	190.320	79.085	- 96.568	- 54,98%
Galați	145.260	148.137	161.178	59.191	- 88.946	- 60,04%
Giurgiu	46.802	83.478	61.838	26.600	- 56.878	- 68,14%
Gorj	84.941	74.925	90.142	32.249	- 42.676	- 56,96%
Harghita	27.421	89.594	56.363	17.290	- 72.304	- 80,70%
Hunedoara	114.871	116.585	131.865	53.413	- 63.172	- 54,19%
Ialomița	58.260	75.252	71.535	26.857	- 48.395	- 64,31%
Iași	172.247	212.822	210.903	86.886	-125.936	- 59,17%
Ilfov	52.283	65.852	85.645	22.338	- 43.514	- 66,08%
Maramureș	99.152	107.306	136.489	35.182	- 72.124	- 67,21%
Mehedinți	62.977	70.317	71.884	32.207	- 38.110	- 54,20%
Mureș	113.703	131.692	146.243	45.434	- 86.258	- 65,50%
Neamț	116.296	140.517	134.431	54.692	- 85.825	- 61,08%
Olt	90.249	127.436	105.546	59.205	- 68.231	- 53,54%
Prahova	227.232	170.194	252.711	67.518	- 102.676	- 60,33%
Satu Mare	47.748	75.050	81.359	24.747	- 50.303	- 67,03%
Sălaj	41.888	60.471	62.874	25.294	- 35.177	- 58,17%
Sibiu	138.296	68.142	162.661	27.507	- 40.635	- 59,63%
Suceava	166.140	159.994	180.334	62.713	- 97.281	- 60,80%
Teleorman	89.773	129.924	95.871	58.081	- 71.843	- 55,30%
Timiș	198.779	102.692	235.979	48.179	- 54.513	- 53,08%
Tulcea	65.802	49.223	73.842	16.796	- 32.427	- 65,88%
Vaslui	79.695	131.699	94.049	52.268	- 79.431	- 60,31%
Vâlcea	91.761	110.302	109.434	45.947	- 64.355	- 58,34%
Vrancea	82.189	105.238	96.798	40.366	- 64.872	- 61,64%
Municipiul București	650.238	375.444	695.088	208.927	- 166.517	- 44,35%
TOTAL:	5.126.794	4.881.520	6.059.315	2.013.099	- 2.868.421	- 58,76%

* Comparăm rezultatele pentru „Da” cu cele pentru Adrian Năstase în 2004